

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Михайлюк Васирина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 352

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ІНСТИТУТ СТАРОСТИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ БЛЮБЕРІЗЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)**

(назва роботи)

Публічне управління та адміністрування

(назва освітньої програми)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник

Баран М. П., к.держ.упр., доцент _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Лопушинський І.П., д.держ.упр., професор _____

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Рецензент

Білоцький О.В., к.ю.н., доцент _____

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ СТАРОСТИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
1.1 Теоретичні основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування	8
1.2 Нормативно-правові основи регулювання діяльності старост	16
1.3 Закордонний досвід функціонування інституту старости	26
РОЗДІЛ 2	34
АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ СТАРОСТИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У БІЛОБЕРІЗЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	
2.1 Соціально-економічний профіль Білоберізької територіальної громади: коротка характеристика	34
2.2 Аналіз системи місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді	48
2.3 Характеристика формування інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді	52
РОЗДІЛ 3	56
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ РОЛІ ІНСТИТУТУ СТАРОСТ У БІЛОБЕРІЗЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (за результатами опитування)	
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	80

АНОТАЦІЯ

**Михайлюк В. В. Інститут старости в системі місцевого самоврядування (на прикладі Білоберізької територіальної громади).
Рукопис.**

Магістерська робота за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2023.

У магістерській роботі висвітлено теоретико-правові основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування: охарактеризовано теоретичні основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування; нормативно-правові основи регулювання діяльності старост; представлено закордонний досвід функціонування інституту старости.

Здійснено коротку характеристику соціально-економічного профілю Білоберізької територіальної громади, проаналізовано систему місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді; охарактеризовано процес формування інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді.

Сформовано рекомендації щодо покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді (за результатами опитування).

Отримані результати наукового дослідження можуть бути використані в процесі напрацювання алгоритму покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді, використані у навчальному процесі для формування програм підвищення кваліфікації старост, впроваджені в навчальний процес у закладах, де здійснюють підготовку фахівців з публічного управління та адміністрування, для підготовки лекційних та практичних занять з проблем функціонування інституту старост.

Ключові слова: децентралізація, інститут старост, роль старост, територіальна громада.

ABSTRACT

Mykhailiuk V. V. The Institute of Starosta in the System of Local Self-Government (on the Example of Biloberizka Territorial Community). Manuscript.

Master's thesis on specialty 281 “Public management and administration”. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2023.

The master's work highlights the theoretical and legal foundations of the formation of the institution of the headman in the system of local self-government: the theoretical foundations of the formation of the institute of headman in the system of local self-government are characterized; regulatory and legal basis for regulating the activities of Starosta; the foreign experience of the functioning the Institute of Starosta is presented.

A brief description of the socio-economic profile of the Biloberizka Territorial Community was carried out, the system of local self-government in the Biloberizka Territorial Community (TC) was analyzed; the process of formation of the institute of elders in the Biloberizka TC is characterized.

Recommendations for improving the role the Institute of Starosta in the Biloberizka TC were formed (according to the results of the survey).

The obtained results of scientific research can be used in the process of developing an algorithm for improving the role the Institute of Starosta in the Biloberizka TC, used in the educational process to form programs for improving the qualifications of elders, implemented in the educational process in institutions that train specialists in public management and administration, for training lecture and practical classes on the problems of functioning the Institute of Starosta.

Key words: decentralization, the Institute of Starosta, the role Starosta, territorial community.

ВСТУП

Актуальність теми. Понад 9 років пройшло з часу останнього, успішного, старту децентралізації. Ми означаємо старт реформи першим квітнем 2014 року, коли схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Органи місцевого самоврядування ставали на ноги в умовах викликів – COVID-19, а згодом і збройної агресії росії проти України, та довели дієвість місцевого самоврядування його стійкість інституційну, інфраструктурну, фінансово-економічну, соціальну, інформаційно-комунікаційну, безпекову.

I, хоча перший етап децентралізації завершено, проте реформа децентралізації буде мати продовження, оскільки попри досягнення громад війна оголила й низку проблем, які потребуватимуть вирішення як на рівні громад, так і на рівні держави. У продовженні децентралізації важливу роль відіграватиме й староста. Про «інститут старост» можна багато дізнатися з низки публікацій різного характеру, від міркувань народних депутатів України, до роз'яснень експертів, які працюють у проектах міжнародної технічної допомоги в Україні в сфері децентралізації. Сьогодні достатньо праць, присвячених становленню та розвитку нового для України інституту старост. Актуальність дослідження ролі старости для сталого розвитку громади є безумовною. Особливістю нашого є характеристика ролі старости для конкретної територіальної громади – Білоберізької сільської територіальної громади.

Мета і завдання магістерської роботи. Мета магістерської роботи полягає у вивченні теоретико-правових основ формування інституту старости в системі місцевого самоврядування, аналізі інституту старости в системі місцевого самоврядування у Білоберізькій територіальній громаді та формуванні рекомендації щодо покращення ролі інституту старост у

Білоберізькій територіальній громаді, вироблених на основі результатів опитування.

Для досягнення поставленої мети було необхідно вирішити такі завдання:

- охарактеризувати теоретичні основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування;
- дослідити нормативно-правові основи регулювання діяльності старост;
- окреслити закордонний досвід функціонування інституту старости;
- Здійснити коротку характеристику соціально-економічного профілю Білоберізької територіальної громади;
- проаналізувати систему місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді;
- охарактеризувати процес формування інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді
- сформувати рекомендації щодо покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді (за результатами опитування).

Об'єктом дослідження є інститут старости в системі місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – інститут старости в Білоберізькій територіальній громаді.

Методи дослідження. У процесі написання магістерської роботи використовувались сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція) – для дослідження теоретико-правових основ формування інституту старости в системі місцевого самоврядування. Системний підхід, як методологічна основа дослідження, дав змогу здійснити загальний аналіз інституту старости в системі місцевого самоврядування у Білоберізькій територіальній громаді. Методи опитування – для вивчення думки старост про їх роль у сталому розвитку територіальної громади. Методи систематизації й узагальнення, з допомогою яких було узагальнено законодавчі, нормативні документи та наукову

літературу за темою дослідження. Моделювання і прогнозування – для формулювання рекомендацій покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді.

Практичне значення. Отримані результати наукового дослідження можуть бути використані в процесі напрацювання алгоритму покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді, використані у навчальному процесі для формування програм підвищення кваліфікації старост, впроваджені в навчальний процес у закладах, де здійснюють підготовку фахівців з публічного управління та адміністрування, для підготовки лекційних та практичних занять з проблем функціонування інституту старост.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи складає 84 сторінки. Список використаних джерел налічує 64 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ СТАРОСТИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1 Теоретичні основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування

Понад 9 років пройшло з часу останнього, успішного, старту децентралізації. Ми означаємо старт реформи першим квітнем 2014 року, коли схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні¹. Перший етап децентралізації умовно завершився виборами 2020 року та ознаменувався двома вагомими досягненнями – збільшенням фінансових можливостей громад відповідно до наданих повноважень та зміною адміністративно-територіального устрою. За цей час децентралізацією в Україні доведено низку факторів, які зафіксовані зразковими як в українській, так і в європейській практиці – швидкість переходу на прямі міжбюджетні відносини, наближення низки послуг до людей, зафіксовано також такі досягнення децентралізації, які забезпечили стійкість громад в умовах найжорсткіших викликів – COVID-19, війна – гнучкість та оперативність прийняття рішень зі швидким координуванням, за потреби, з державною владою; здатність кооперуватися, об'єднуватися та розбудовувати інституції, необхідні для швидкого реагування на виклики², «Українська децентралізація, що проходить випробування війною, отримала бездоганну оцінку від Єврокомісії... . А міжнародні професори в безлічі світових видань не приховували свого захоплення нашими громадами та нашою

¹ Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

² Баран М. Рудий Р. Організаційна стійкість громад як фактор забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану. *Проблеми гарантування безпеки людини в умовах сучасних викликів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 23-24 березня 2023 року. Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2023. 223 с. URL: <https://lntu.edu.ua/uk/diyalnist/naukova/biznes-innovaciyuniy-centr/naukovi-zahodi/materialy-naukovykh-konferentsiy##accordion-6003>

моделлю реформи»³.

Органи місцевого самоврядування ставали на ноги в умовах викликів – COVID-19, а згодом і збройної агресії росії проти України, та довели дієвість місцевого самоврядування його стійкість інституційну, інфраструктурну, фінансово-економічну, соціальну, інформаційно-комунікаційну, безпекову.

І, хоча перший етап децентралізації завершено, проте реформа децентралізації буде мати продовження, оскільки попри досягнення громад війна оголила й низку проблем, які потребуватимуть вирішення як на рівні громад, так і на рівні держави. А прийняття рішень потребуватиме включення в процес всіх зацікавлених осіб, щонайменше – представників державної влади, органів місцевого самоврядування, експертного середовища, наукових установ, НГО та інших активних членів громадянського суспільства. Про продовження реформи свідчать результати Форуму «Децентралізація 2023. Законодавчий порядок денний»⁴. 14 березня Кабінет Міністрів України затвердив План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік. Серед важливих напрямів роботи на цей рік Прем'єр-міністр Денис Шмигаль назвав також продовження децентралізації – в урядовому плані регіональному розвитку та децентралізації присвячено 23 кроки⁵.

У продовженні децентралізації важливу роль відіграватиме й староста. Про «інститут старост» можна багато дізнатися з низки публікацій різного характеру, від міркувань народних депутатів України, до роз'яснень експертів, які працюють у проектах міжнародної технічної допомоги в Україні в сфері децентралізації. У цьому пункті нашого дослідження окреслимо напрацювання, присвячені дослідженню становлення та розвитку інституту старост.

Воронов М. у статті «Інститут старости у системі муніципального права України» проаналізував інститут старости у системі муніципального права України. Розглянув різноманітні аспекти взаємодії старости с жителями,

³ Безгін Віталій. Країна громад в умовах війни. Яким був 2022-й для децентралізації та місцевого самоврядування URL: https://lb.ua/news/2022/12/28/540561_kraina_gromad_umovah_viyni_yakim_buv.html

⁴ Форум «Децентралізація 2023. Законодавчий порядок денний» – онлайн-трансляція URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16996>

⁵ Продовження децентралізації – у Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16246>

органами і посадовими особами місцевого самоврядування, утворення старостинських округів. Автор запропонував рекомендації щодо внесення змін до чинного законодавства України в аспекті вдосконалення муніципально-правового статусу старости⁶.

У статті Дробуш І. «Староста як нова організаційно-правова форма місцевого самоврядування та його участь у реалізації соціальної функції» розкривається сутність муніципально-правового інституту старости. Аналізуючи положення проєктів законодавчих актів, автор обґрунтовує положення про те, що староста має стати новою організаційно-правовою формою місцевого самоврядування та брати безпосередню участь у реалізації соціальної функції місцевого самоврядування за умови наділення його відповідними повноваженнями⁷.

У публікації Петрушевської В. «Гене́за становлення та розвитку інституту старости в Україні» висвітлено окремі аспекти становлення та розвитку інституту старости в Україні в історичному вимірі. Ґрунтовно на теоретичному рівні проаналізовано інститут старости та окремі його форми, які існували в різні історичні періоди. Визначено, що запровадження інституту старости є новим для сучасної України. Хоча в історичному вимірі його існування не можна вважати таким, що не є відомим для нашої країни. Звернуто увагу на те, що у науковій літературі дуже багато уваги приділяється питанням конституційно-правового статусу старости, проблемним питанням реалізації ним своїх повноважень. Однак недостатньо наукових досліджень, присвячених становленню та розвитку інституту старости в Україні в історичному вимірі, вивченню змісту повноважень старости в різні періоди існування нашої держави. Обґрунтовано, що історичне дослідження дозволить не тільки висвітлити розвиток інституту старости в різні історичні періоди, але й з посиланням на наявний досвід, окреслити перспективи його розвитку в

⁶ Воронов М. Інститут старости у системі муніципального права України. Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Випуск 23.2017. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/9680/9202>

⁷ Дробуш І.В. Староста як нова організаційно-правова форма місцевого самоврядування та його участь у реалізації соціальної функції. *Науковий вісник Міжнародного наукового університету. Серія юриспруденція*. 2014.№ 10-2. Том 1. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/16.pdf

сучасних умовах державотворення. У статті зазначено, що саме староста був тією особою, яка не тільки здійснювала управління територіальною громадою, але й вирішувала багато питань місцевого значення, необхідних для нормального функціонування села, селища або містечка. Це була особа, яка мала не тільки владу, але й користувалася повагою та довірою місцевих жителів. Тому відродження інституту старости в нашій державі є доцільним та необхідним для нормального функціонування територіальної громади. Звертається увага на те, що конституційно- правовий статус старости має будуватися як на національних традиціях місцевого врядування, так і містити у собі загальноєвропейські принципи хартії місцевого самоврядування та цінності⁸.

У публікації Західної О.Р. та Біди М.С. «Інститут старост в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» авторками розкрито сутність поняття старости, а також визначено алгоритм становлення інституту старост на рівні окремих громад. Висвітлено механізм проведення виборів старости, а також розглянуто критерії, яким повинен відповідати староста та його обов'язки. Розкрито функції інституту старост. Відображено основні зміни у повноваженнях старости та процедурі їх обрання, які визначені у Законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост». Висвітлено переваги та недоліки цього Закону. Розглянуто та проаналізовано кількість старостинських округів, що були утворені станом на початок 2022 року, кількість жителів старостинського округу, а також загальну кількість затверджених старост у 24 областях України. Виявлено порушення вимог законодавства щодо вищезгаданих питань у деяких територіальних громадах. Надано пропозиції щодо організації ефективної роботи та перспектив розвитку інституту старост в Україні⁹.

⁸ Петрушевська В. Генеза становлення та розвитку інституту старости в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (118). URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10521/1/22.pdf>

⁹ Західна О.Р. Біда М.С. Інститут старост в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. №11 (111). 2022 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5643/5521>

За запитом «інститут старост в Україні» пошукова система Google видала 162000 результатів¹⁰. Більшість результатів описують нормативно-правове підґрунтя становлення та розвитку інституту старост.

Нашу увагу привернув сайт decentralization.gov.ua¹¹ створений в рамках міжнародної технічної допомоги. З 2015 року на сайті розміщується інформація, дотична до реформи децентралізації в Україні. На сайті у рубриці «сектори змін» серед напрямів: місцеві бюджети, соціальні послуги, освіта, медицина, співробітництво громад, ЦНАП, культура, молодь, безпека, енергоефективність, гендерна рівність, міжнародне партнерство є напрям – **староста**, який є об'єктом нашого дослідження. У рубриці «бібліотека» вміщено 23 джерела інформації про старост¹². Важливо, що з моменту створення інституту старост 2015 р. на допомогу було видано інформаційно-аналітичне видання для старост та органів місцевого самоврядування – «Радник Старост» (2016-2019 рр.). Періодичне видання виходило в рамках Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. На сайті розміщено 13 номерів: 2 номери – 2016 р., 2 номери – 2017 р., 4 номери 2018 р., 4 номери – 2019 р.

Гарнець О., керівник Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, зазначила у передмові до першого видання газети «Радник старости» таке: «У ході реформи в об'єднаних територіальних громадах формується новий інститут – інститут старости. Саме староста має стати голосом жителів конкретного села чи селища у місцевій раді. Староста має знати потреби людей, сприяти перетворенню цих потреб в управлінські рішення та слідкувати, щоб ці рішення якісно та вчасно виконувались. Водночас староста має розумітися на усіх процесах, що відбуваються у місцевій раді чи її виконавчих органах, та вміти доносити цю інформацію до людей. Безумовно, сьогодні виникає чимало запитань щодо того, яким має бути статус старости, які повноваження на нього можна покласти, які є права та гарантії у

¹⁰ Інститут старост в Україні . Пошукова система Google. URL: <http://surl.li/lyezg>

¹¹ Сайт decentralization.gov.ua. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

¹² Бібліотека Старости . Сайт decentralization.gov.ua. URL: <https://decentralization.gov.ua/starosta/library>

людини на цій посаді. Усі ці запитання є цілком обґрунтованими, адже ще півроку тому наша держава не мала відповідного досвіду. Тим більше законодавець надав самим громадам дуже широкі повноваження щодо вирішення перелічених питань. Якими мають бути правильні відповіді на численні запитання, пов'язані із діяльністю старости, чи будуть однакові відповіді правильними для усіх громад, чи кожна рада має піти власним шляхом – покажуть лише час та практика. Водночас це не означає, що місцеві ради мають залишатися сам на сам зі своїми запитаннями та проблемами. Чимало експертних груп, створених Мінрегіоном, проектами міжнародної технічної допомоги готові допомагати вам у цій непростій роботі. Саме тому ми вирішили створити практичне видання, яке б стало добрим товаришем та порадиником не лише органам влади, а й безпосередньо старостам та мешканцям об'єднаних територіальних громад. Проект DESPRO дуже сподівається, що це видання стане незамінним помічником у часи динамічних та довгоочікуваних перетворень»¹³. І це видання й справді заклало основи, на яких формувався інститут старости. У періодичному виданні були розміщені роз'яснення експертів, аналітиків, науковців.

У 2016 році на допомогу органам місцевого самоврядування було видано практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, де опубліковано примірне положення про старосту¹⁴.

«План дій старости: 10 кроків успішного старту» є другою міжрегіональною спробою наукових консультантів ДРІДУ НАДУ, експертів та практиків реформи децентралізації 11 областей та регіональних Центрів розвитку місцевого самоврядування» узагальнити ключові питання щодо професійних компетентностей старост та надати практичні рекомендації щодо

¹³ Радник Старости: інформаційно-аналітичне видання для старост та органів місцевого самоврядування. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/98/radnik_starosti_01.pdf

¹⁴ Примірний статут територіальної громади Примірне положення про старосту: практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Видання здійснене в рамках Проекту USAID ПУЛІС, який Асоціація міст України. Київ. 2016 URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/63/mod1web.pdf>

інструментарію професійної діяльності. У «Плані дій старости: 10 кроків успішного старту» було окреслення 10 першочергових практичних дій старости: лідера, адміністратора, представника інтересів територіальної громади: 1. Знайти своє місце: староста в системі місцевого самоврядування України; 2. Визначити правові засади діяльності старости; 3. Сформувати власний план дій; 4. Опрацювати стратегічний підхід у діяльності старости; 5. Взяти на озброєння проектний інструментарій; 6. Залучитися до бюджетного процесу; 7. Поліпшити надання адміністративних послуг громаді; 8. Налагодити конструктивну співпрацю з громадськістю; 9. Долучити громадян до бюджетної участі. Практика партисипативних бюджетів; 10. Встановити корисні та продуктивні зв'язки з сусідами. Міжмуніципальне співробітництво¹⁵.

Наступною ґрунтовною працею стала «Настільна книга старости об'єднаної територіальної громади», 2018 р.¹⁶.

Асоціація міст України з метою надання практичної допомоги громадам зібрала проблемні питання, які їх турбують у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України Проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку інституту старост» (№4535), та підготувала відповіді і роз'яснення¹⁷.

На замовлення Міністерства розвитку громад та територій України за підтримки Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні» було розроблено «Рекомендації щодо практичного впровадження положень з розвитку інституту старост»¹⁸, «Рекомендації для

¹⁵ ПЛАН ДІЙ СТАРОСТИ: 10 КРОКІВ УСПІШНОГО СТАРТУ. Дніпропетровський ВПУ «Центр розвитку місцевого самоврядування». Програма U-LEAD with Europe URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/12/10_krokiv.pdf

¹⁶ Настільна книга старости об'єднаної територіальної громади. Програма U-LEAD with Europe . 2018 URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/355/Kniga-Starosti-A5_.pdf

¹⁷ СТАРОСТИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГРОМАД ТА РОЗ'ЯСНЕННЯ АМУ. Видання здійснене в рамках Проекту USAID ПУЛЬС, який Асоціація міст України. Київ. 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/713/pp_210_210_puls.pdf

¹⁸ Федченко Л. Рекомендації щодо практичного впровадження положень з розвитку інституту старост. 2021 URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/746/Rekomendatsii_institut_starost_1638.pdf

сільських, селищних, міських рад щодо процедури розробки, затвердження та змісту Положення про старосту»¹⁹.

На основі матеріалів тренінгів для старост, що проводилися в рамках Проєкту «Підтримка належного врядування в місцевих громадах як частина реформи децентралізації», який впроваджував Координатор проєктів ОБСЄ в Україні у партнерстві з Міністерством розвитку громад та територій України (Мінрегіон) було видано посібник для старост старостинських округів «Статус та повноваження старости»²⁰.

Цінною в контексті діяльності старост в період воєнного стану є праця «Діяльність старост в умовах воєнного стану: питання-відповіді». У збірці наведені питання, які виникали у старост під час навчання, яке здійснювала Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад», упродовж довоєнного і воєнного періоду, та надані відповіді на них в межах чинного законодавства. Саме навчання Асоціація ОТГ здійснювала у рамках впровадження ініціативи «Підвищення професійного рівня та кваліфікації старост через обмін досвідом, навчання та діалог з центральними органами виконавчої влади», що реалізовувалась за підтримки Програми «U-LEAD з Європою»²¹.

Питання про старост розглядалися і на сайті Інституту громадянського суспільства. Повністю розділяємо думку про те, що «староста» поступово перетворився із виразника територіальної спільноти села/селища у певного «маленького посадовця» місцевого самоврядування з невизначеними повноваженнями, зате по факту відповідальним за стан справ не тільки у одному селі, а й цілому «старостинському окрузі», який може бути дуже великим²².

¹⁹ Федченко Л., Грай М. Рекомендації для сільських, селищних, міських рад щодо процедури розробки, затвердження та змісту Положення про старосту. 2021 URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/791/%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%83%D1%80%D0%B0_fin.pdf

²⁰ Статус та повноваження старости: посібник для старост старостинських округів URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/0/523790.pdf>

²¹ Брусенцова Я., Мацокін А. Діяльність старост в умовах воєнного стану: питання-відповіді. Програма U-LEAD with Europe. 2022. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/828/VAOTG_LEAD-1.pdf

²² Ткачук А. Отже, про старост . URL: <https://www.csi.org.ua/news/otzhe-pro-starost/>

Активно досліджує питання інституту старост Врублевський Олександр – національний експерт з питань діяльності старост та співробітництва територіальних громад²³.

Як видно з представленою дослідження теоретичних основ формування інституту старости в системі місцевого самоврядування, сьогодні існує достатньо публікацій науковців, експертів, практиків, аналітиків, які формують уявлення про становлення та розвиток інституту старост. Переважна більшість з них стосується ролі, принципів діяльності старост, їх повноважень, взаємодії з представниками органів місцевого самоврядування, жителями старостинського округу/громади, аналізу нормативно-правових основ діяльності старост, формування старостинських округів, прогалин законодавства тощо.

Більш детально нормативно-правові основи регулювання діяльності старост ми розглянемо у наступному пункті дослідження.

1.2 Нормативно-правові основи регулювання діяльності старост

Реформа децентралізації влади в Україні активізувала процеси формування інституту старост у межах територіальних громад. На сьогодні можна виділити низку нормативно-правових документів, що є певним підґрунтям для формування інституту старост в Україні та розвитку старостинських округів (рис. 1.1).

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» наведено визначення поняття «старостинський округ» та закріплено правовий статус старост як виборних посадових осіб місцевого самоврядування – це стаття 54-1. «Староста»²⁴. Староста затверджується сільською, селищною, міською радою на строк її повноважень за пропозицією відповідного сільського, селищного, міського голови, що вноситься за результатами громадського обговорення

²³ Врублевський Олександр. Національний експерт з питань діяльності старост та співробітництва територіальних громад URL: <https://decentralization.gov.ua/news/tag/oleksandr-vrublevskiy>

²⁴ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1289>

(громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), проведеного у межах відповідного старостинського округу.

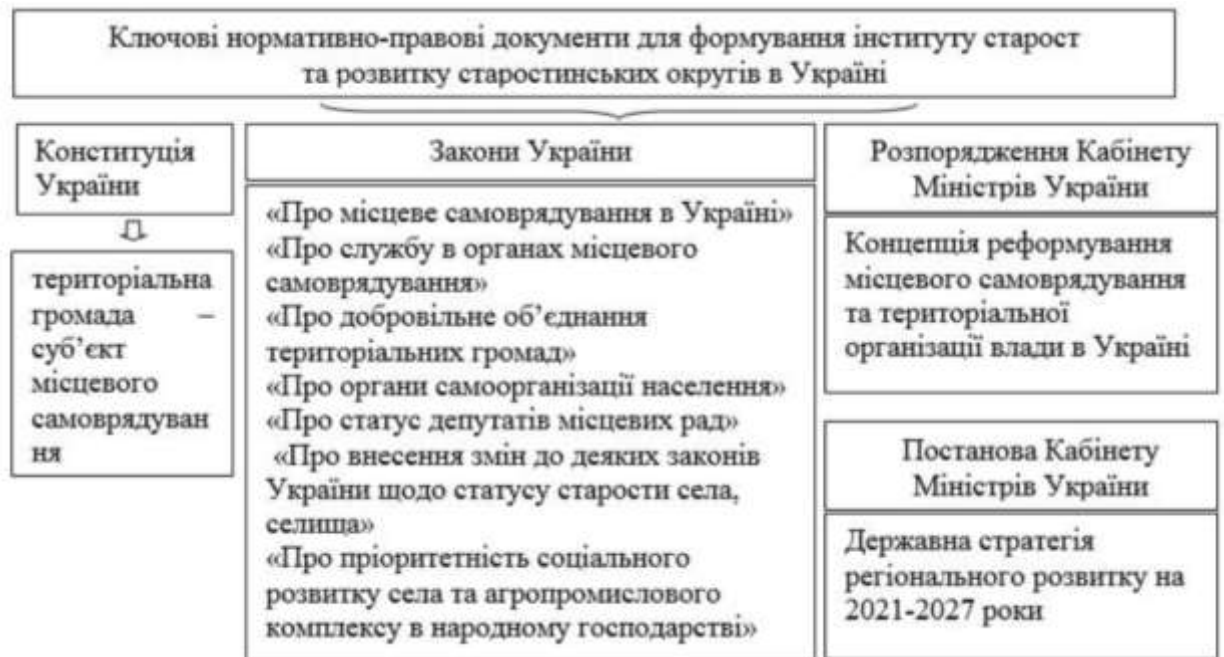

Рис. 1.1. – Нормативно-правова база для формування інституту старост в Україні та розвитку старостинських округів²⁵

Кандидатура старости вноситься на громадське обговорення (громадські слухання, збори громадян, інші форми консультацій з громадськістю) сільським, селищним, міським головою та вважається погодженою з жителями відповідного старостинського округу, якщо в результаті громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю) отримала таку підтримку у старостинському окрузі:

з кількістю жителів до 1500 – більше 20 відсотків голосів жителів від загальної кількості жителів відповідного старостинського округу, які є громадянами України і мають право голосу на виборах;

з кількістю жителів від 1500 до 10 тисяч – більше 17 відсотків голосів;

з кількістю жителів від 10 тисяч до 20 тисяч – більше 14 відсотків голосів;

з кількістю жителів від 20 тисяч до 30 тисяч – більше 10 відсотків голосів;

²⁵ Мельник К. В. Нормативно-правове забезпечення розвитку старостинських округів в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України: науковий фаховий журнал.* 4(99)/2020. URL:<https://da.ecoukraine.org/wp-content/themes/ecoukraine/assets/ourdoc/visnadu.pdf#page=105>

з кількістю жителів більше 30 тисяч – більше 7 відсотків голосів жителів від загальної кількості жителів відповідного старостинського округу, які є громадянами України і мають право голосу на виборах.

За результатами проведеного громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю) кандидатури старости складається протокол, який має містити такі відомості: дата (період) і місце проведення громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), кількість жителів відповідного старостинського округу, які є громадянами України і мають право голосу на виборах, відомості про кандидатуру старости, кількість учасників громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), які підтримали відповідну кандидатуру, із зазначенням прізвища, власного імені (усіх власних імен) та по батькові (за наявності), числа, місяця і року народження, серії та номера паспорта громадянина України (тимчасового посвідчення громадянина України – для осіб, недавно прийнятих до громадянства України), що засвідчується підписом таких учасників.

Кандидатура старости відповідного старостинського округу, не підтримана сільською, селищною, міською радою, не може бути повторно внесена для затвердження в цьому старостинському окрузі протягом поточного скликання відповідної сільської, селищної, міської ради.

Порядок проведення громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю) кандидатури старости затверджується сільською, селищною, міською радою.

2. Староста працює на постійній основі в апараті відповідної ради та її виконавчого комітету, а в разі обрання членом цього виконавчого комітету - у виконавчому комітеті ради.

На старосту поширюються вимоги щодо обмеження сумісності його діяльності з іншою роботою (діяльністю), встановлені цим Законом для сільського, селищного, міського голови.

3. Порядок організації роботи старости визначається цим Законом та іншими законами України, а також Положенням про старосту.

4. Старостинський округ утворюється відповідною сільською, селищною, міською радою у складі одного або декількох населених пунктів (крім адміністративного центру територіальної громади), на території якого (яких) проживає не менше 500 жителів. При утворенні старостинських округів враховуються історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток таких старостинських округів та відповідної територіальної громади.

5. Староста:

1) уповноважений сільською, селищною, міською радою, яка його затвердила, діяти в інтересах жителів відповідного старостинського округу у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради;

2) бере участь у пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради та засіданнях її постійних комісій з правом дорадчого голосу. Бере участь у засіданнях виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради;

3) має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради, засіданнях її постійних комісій та виконавчого комітету з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного старостинського округу;

4) сприяє жителям відповідного старостинського округу у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також у поданні відповідних документів до зазначених органів. За рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради надає адміністративні послуги та/або виконує окремі завдання адміністратора центру надання адміністративних послуг (у разі утворення такого центру);

5) бере участь в організації виконання рішень сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, розпоряджень сільського, селищного, міського голови на території відповідного старостинського округу та у здійсненні контролю за їх виконанням;

6) бере участь у підготовці пропозицій до проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу;

7) вносить пропозиції до виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради з питань діяльності на території відповідного старостинського округу виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб;

8) бере участь у підготовці проектів рішень сільської, селищної, міської ради, що стосуються майна територіальної громади, розташованого на території відповідного старостинського округу;

9) бере участь у здійсненні контролю за використанням об'єктів комунальної власності, розташованих на території відповідного старостинського округу;

10) бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного старостинського округу та інформує сільського, селищного, міського голову, виконавчі органи сільської, селищної, міської ради про результати такого контролю;

11) отримує від виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, необхідні для здійснення наданих йому повноважень;

12) сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному старостинському окрузі;

13) здійснює інші повноваження, визначені цим Законом та іншими законами України.

6. При здійсненні наданих повноважень староста є відповідальним і підзвітним сільській, селищній, міській раді та підконтрольним сільському, селищному, міському голові. Староста не рідше одного разу на рік, протягом

першого кварталу року, наступного за звітним, а на вимогу не менш як третини депутатів – у визначений сільською, селищною, міською радою термін, звітує про свою роботу перед такою радою, жителями старостинського округу. Заслуховування звіту старости перед жителями старостинського округу відбувається на відкритій зустрічі, у спосіб, що дає можливість жителям старостинського округу поставити запитання, висловити зауваження та внести пропозиції. Інформація про відповідну зустріч, а також письмовий звіт старости оприлюднюються на офіційному веб-сайті сільської, селищної, міської ради та розміщуються у приміщенні ради не пізніше ніж за сім календарних днів до дня проведення відповідної зустрічі. Порядок звітування старости визначається Положенням про старосту²⁶.

Зауважимо, що згідно з ч. 1 ст. 54-1 Закону змінилися формат проведення виборів старост (з прямих на непрямі), а також процедура обрання старост (не жителями, а депутатами як представника ми жителів громади у раді за поданням голови ТГ). Це було зумовлено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост»²⁷.

Зміни щодо вдосконалення виборчого законодавства вплинули і на окремі норми Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»²⁸, зокрема в частині про ходження старостами служби в органах МС, однак не вплинула на перелік повноважень старост, визначений у законах «Про місцеве самоврядування в Україні»²⁹ та «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища»³⁰, які нами описані вище, та дають змогу

²⁶ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1289>

²⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост: Закон України від 14.07.2021 № 1638-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-IX#Text>

²⁸ Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

²⁹ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1289>

³⁰ Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища: Закон України від 09.02.2017 № 1848-VІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1848-viii#Text>

старостам вирішувати актуальні питання розвитку старостинського округу, справляючи вплив на рішення органів влади громади (рис. 1.2).

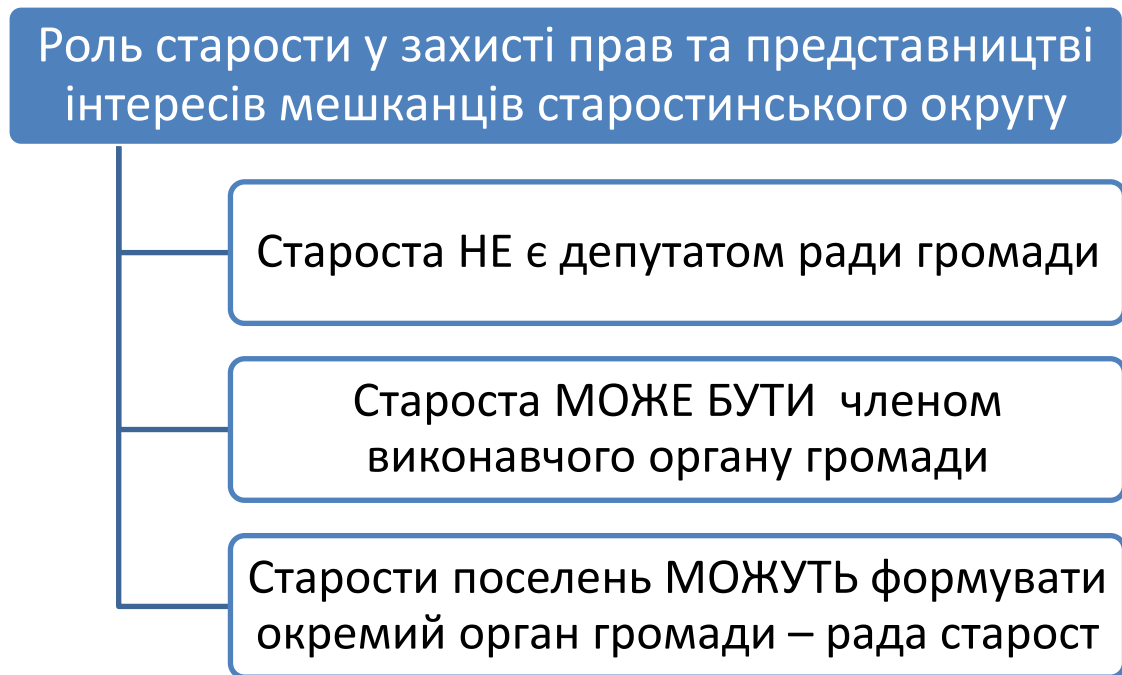

Рис. 1.2. – Вплив старости на рішення органів влади громади (складено автором на основі)³¹

Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування»³² визначено також такі норми:

- Стаття 10. Прийняття на службу в органи місцевого самоврядування: прийняття на службу в органи місцевого самоврядування здійснюється на посади заступників сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради, старости шляхом затвердження відповідною радою;

- Стаття 14. Класифікація посад в органах місцевого самоврядування: п'ята категорія – посади керуючих справами виконавчих апаратів районних рад, керуючих справами (секретарів) виконавчих комітетів районних у містах рад, помічників голів, радників (консультантів), спеціалістів, головних

³¹ Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади / Швейцар.-укр. проект «Підтримка децентралізації в Україні DESPRO». Київ : Софія-А, 2013. 160 с. URL: <http://despro.org.ua/upload/14-Book-%D0%93%D0%B0%D0%BD%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%2021%2008%202013.pdf>

³² Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

бухгалтерів управлінь і відділів виконавчого апарату обласних, секретаріатів Київської та Севастопольської міських рад, керівників управлінь, відділів та інших виконавчих органів міських (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад та їх заступників, керівників відділів (підвідділів) у складі самостійних управлінь, відділів виконавчих органів міських (міст обласного значення) рад, посади заступників міських (міст районного значення), сільських, селищних голів з питань діяльності виконавчих органів ради, секретарів міських (міст районного значення), сільських, селищних рад, **старост**;

- Стаття 15. Ранги посадових осіб місцевого самоврядування: особам, які займають посади, віднесені до п'ятої категорії, може бути присвоєно 11, 10 і 9 ранг. Ранги, які відповідають посадам першої та другої категорій, а також ранги сільським, селищним, міським головам, головам районних, районних у містах рад, старостам присвоюються рішенням відповідної ради в межах відповідної категорії посад.

Зауважимо, що Закон України «Про статус депутатів місцевих рад»³³ визначає, що староста як член виконавчого комітету не може бути одночасно депутатом місцевої ради, однак може бути обраний старостою в разі складання свого представницького мандату. Роль старости є суттєвою у системі місцевого самоврядування, що не знайшло відповідного відображення в Основному Законі³⁴.

До нормативно-правових актів, окреслених Мельник К. В. у публікації «Нормативно-правове забезпечення розвитку старостинських округів в Україні»³⁵, на нашу думку варто додати Закон України «Про запобігання корупції»³⁶, який визначає правові та організаційні засади функціонування

³³ Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

³⁴ Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

³⁵ Мельник К. В. Нормативно-правове забезпечення розвитку старостинських округів в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*: науковий фаховий журнал. 4(99)/2020. URL: <https://da.ecoukraine.org/wp-content/themes/ecoukraine/assets/ourdoc/visnadu.pdf#page=105>

³⁶ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

До сьогодні здійснюється питання формування інституту старост та його нормативне окреслення. Інформативними в контексті нашого дослідження є такі праці: про обрання старост на щорічних місцевих виборах ³⁷, про законотворчі новели щодо членства старост у виконавчому комітеті³⁸, про те, що потрібно знати старості про юридичну природу загальних зборів громадян³⁹, що може зробити староста, аби в громаді з'явився порядок внесення місцевої ініціативи ⁴⁰, про утворення старостинських округів, призначення старост та інше ⁴¹, Про територіальну основу утворення старостинських округів⁴², про деякі особливості унормування порядку складення старостою присяги⁴³, про утворення старостинських округів та затвердження старост в контексті останніх законодавчих змін⁴⁴, про проблеми та перспективи організації надання старостами нотаріальних послуг ⁴⁵, про щорічну оцінку діяльності старост ^{46, 47, 48}, про участь старост у виконанні

³⁷ Врублевський Олександр. Про обрання старост на щорічних місцевих виборах URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12542>

³⁸ Врублевський Олександр. Про законотворчі новели щодо членства старост у виконавчому комітеті URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12594>

³⁹ Врублевський Олександр. Що потрібно знати старості про юридичну природу загальних зборів громадян URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10260>

⁴⁰ Врублевський Олександр. Що може зробити староста, аби в громаді з'явився порядок внесення місцевої ініціативи URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10208>

⁴¹ Врублевський Олександр. Про утворення старостинських округів, призначення старост та інше URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12914>

⁴² Врублевський Олександр. Про територіальну основу утворення старостинських округів URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13134>

⁴³ Врублевський Олександр. Про деякі особливості унормування порядку складення старостою присяги URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13878>

⁴⁴ Врублевський Олександр. Про утворення старостинських округів та затвердження старост в контексті останніх законодавчих змін URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14044>

⁴⁵ Врублевський Олександр. Про проблеми та перспективи організації надання старостами нотаріальних послуг URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15383>

⁴⁶ Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14439>

⁴⁷ Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14446>

⁴⁸ Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14528>

рішень, прийнятих головою громади для здійснення заходів правового режиму воєнного стану⁴⁹,⁵⁰ та ін.

Аналізуючи нормативно-правові основи регулювання діяльності старост варто також акцентувати увагу на тому, що 18 серпня 2023 р. парламентський Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування рекомендував Верховній Раді прийняти за основу Проєкт Закону №9518 про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення правового регулювання інституту старост та його діяльності в умовах воєнного стану. Нагадаємо, 14 липня Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування презентував проєкт змін до законодавства щодо інституту старост, напрацьованих за результатами вивчення практики застосування органами місцевого самоврядування законодавства, що врегульовує питання діяльності старостатів⁵¹.

Після ухвалення законопроекту варто чекати на такі зміни:

- голова громади зможе призначити старосту на 6 місяців одноособово, якщо сесії не проводяться без поважних причин більше 6 місяців або тричі поспіль було відхилено кандидатів, що підтримала громадськість.
- голова громади зможе призначити т.в.о. старости у разі мобілізації старости (зі збереженням посади для військовослужбовця).
- звітування старост стане можливим в онлайн-форматі.
- у разі тимчасової окупації або оточення старостинського округу старосту зможе звільнити начальник ОВА.

⁴⁹ Врублевський Олександр. Участь старост у виконанні рішень, прийнятих головою громади для здійснення заходів правового режиму воєнного стану URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15730>

⁵⁰ Врублевський Олександр. Участь старост у виконанні рішень, прийнятих головою громади для здійснення заходів правового режиму воєнного стану URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15802>

⁵¹ Вдосконалення правового регулювання інституту старост в умовах воєнного стану – законопроект готовий до першого читання URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17050>

– начальник військової адміністрації населеного пункту зможе призначати старосту без громадських обговорень⁵².

Інститут старост продовжує розвиватися, і в умовах воєнного стану його функціонування потребує додаткового унормування. Із появою законопроекту №9518⁵³ відкрилася можливість не лише удосконалити правове регулювання інституту старост в умовах воєнного стану, але й точково відкоригувати деякі положення статті 54-1 Закону №280/97-ВР. Передусім ті, що з'явилися чи зазнали законодавчих змін після ухвалення Закону №1638-ІХ від 14.07.2021 р. (законопроект №4535). Такі норми не узгоджуються із деякими положеннями як у рамках самого Закону №280/97-ВР, так і за його межами, а також окремими статистичними даними. Про ці та інші дотичні питання можна довідатись після опрацювання публікації⁵⁴

Підсумовуючи зауважимо про цінність інституту старости для розвитку територіальної громади. Відтак зрозумілою та обґрунтованою є підвищена увага до формування та вдосконалення необхідної нормативно-правові основи регулювання діяльності старост.

1.3 Закордонний досвід функціонування інституту старости

Реформа децентралізації влади, розпочата ще в далекому 2014 році надала значну кількість переваг та можливостей для місцевого самоврядування в Україні. В контексті цього не можна не згадати, що запровадження відповідної реформи також призвело до появи нової посадової особи в системі місцевого самоврядування – старости. Створена ця посада, зокрема для того, щоб інтереси всіх жителів сіл і селищ в територіальних громадах були належним чином

⁵² Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення правового регулювання інституту старост та його діяльності в умовах воєнного стану: Проект Закону URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42337>

⁵³ Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення правового регулювання інституту старост та його діяльності в умовах воєнного стану: Проект Закону URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42337>

⁵⁴ Врублевський Олександр. Про удосконалення інституту старост у контексті законопроекту №9518 URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17254>

представлені, а різноманітні потреби мешканців старостинських округів, що створювались як допоміжна територіальна одиниця в складі громади – були задоволені⁵⁵.

Інститут старости в Україні мав вирішити питання присутності влади на місцях. Староста став представником громади, і обрання його на виборах – це в тому числі символічний акт легітимізації старости як представника населення, вияв до нього довіри, підтвердження його статусу. Перші вибори старост в Україні відбулися 17 січня 2016 року. Відтоді й дотепер в Україні досі не завжди старости та органи місцевого самоврядування об'єднаних громад працюють у партнерстві. В об'єднаних територіальних громадах залишилося досить багато сіл та селищ, де досі працюють виконувачі обов'язків старост. Не будемо аналізувати, чому так відбувається, адже причини будуть відрізнятися для різних громад і можуть мати як політичний, так і інституційний характер.

Тому, можливо, законодавець вирішив, що є певна інституційна криза і тепер хоче спробувати нову модель взаємовідносин старости та органів місцевого самоврядування громад.

Вважається, що основою моделі децентралізації в Україні стала польська модель⁵⁶. Почнемо закордонний досвід функціонування інституту старости з Польщі. Республіка Польща, досвід якої був врахований при реформуванні вітчизняного місцевого самоврядування, в своїй системі також надає можливість утворювати гмінам допоміжні одиниці в сільській місцевості – так звані солецтва, де працюють солтиси.

Відповідно до польської конституції основною одиницею системи місцевого самоврядування Польщі є громада (гміна). Закони Республіки Польща про місцеве самоврядування встановлюють трирівневу систему

⁵⁵ Крисько А.С. Солтис та солецтва: досвід Польщі в організації допоміжного управління в сільській місцевості URL: <https://kfcplaw.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%94%D0%95%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF-1.pdf>

⁵⁶ Михальська Валерія. Статус старости: європейський досвід. *Радник старости*. № 3 2020. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2022/september/issue-33/article-121950.html>

місцевого самоврядування: гміни, повіти, воєводства. У польській системі місцевого самоврядування старостою названо іншу посадову особу – голову повіта.

Аналогія українського староства можлива, імовірно, із цілою сукупністю польських інститутів, які являє собою солецтво. Сolecтво – допоміжна адміністративна одиниця в системі польського самоврядування, яка складається із ради солецтва, сільських зборів та очолюється солтисом.

Польське законодавство передбачає, що кожна рада гміни приймає статут гміни, в якому визначає статус солецтв. У солецтві, як у допоміжній одиниці, діє два органи: нормотворчий – сільські збори і виконавчий – солтис. Додатково може створюватися дорадчий орган із числа місцевих мешканців – рада солецтва. Компетенції і функції як зборів, так і солтиса визначаються власне у статуті. Зазвичай солтис виступає посередником між радою гміни та населенням солецтва, бере участь у засіданнях ради гміни, утім, не має права голосу. Додатковим документом, що може регулювати діяльність солецтва, виступає статут солецтва.

Повноваження солтиса визначаються радою гміни у статуті солецтва – основному регуляторі діяльності та функціонування відповідної одиниці. Варто зазначити, що повноваження, функціонування та процес виборів у статутах різних солецтв значно відрізняється один від одного. Сільські збори та солтиси обираються на виборах, проте строк їх повноважень й періодичність проведення виборів може відрізнитись від одного солецтва до іншого⁵⁷. Солтис, як виконавчий орган солецтва, наділений низкою повноважень та функцій, що визначені статутом солецтва та виникають відповідно до завдань, делегованих гміною солецтву. Солтис є виборною посадовою особою, що наділена правом як отримувати грошову нагороду за свою діяльність, так і не отримувати й працювати на громадських засадах (залежить від статуту солецтва, де визначається розмір грошової винагороди). До основних компетенцій та обов'язків солтиса, зокрема відноситься:

⁵⁷ Беззуб І. Інститут старост: зміни в українському законодавстві. Громадська думка про правотворення. 2021. Т. 8, № 23. С. 24–25. URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2021/8.pdf>

- посередництво між органами гміни та мешканцями солецтва, представлення солецтва назовні;
- нагляд та контроль за естетичним виглядом солецтва, станом доріг, комунальним майном, лісами, будинками. Здійснення заходів щодо охорони навколишнього середовища;
- головування в раді солецтва та на засіданнях сільських зборів;
- прийняття участі в засіданнях ради гміни із правом дорадчого голосу, реалізація її розпорядження та ухвал. Також сприяння виконанню завдань, які ставляться вїтом гміни та сільськими зборами;
- проведення різноманїтних соціальних та культурних активностей на території солецтва;
- відповідальність за збір податків з фізичних осіб (у деяких випадках, визначає рада гміни своєю ухвалою).

Сільські збори є не менш важливим органом в солецтві, що представляє собою зібрання громадян, жителів села чи кількох сіл, що приймає ряд важливих для солецтва рішень, зокрема це стосується розпорядженням майном гміни, що передалась солецтву та періодичне оцінювання діяльності солтиса і ради солецтва.

Рада солецтва ж є винятково дорадчим органом і не має статусу нормотворчого чи виконавчого органу солецтва. До основних завдань цього органу входить допомога солтису в його діяльності та підготовка разом із солтисом сільських зборів. Також Рада солецтва здійснює прийом звернень громадян, ініціює різноманїтні суспільні активності на території солецтва. Рада солецтва зазвичай складається від 5 до 7 осіб та обирається шляхом прямого, загального, рівного та таємного голосування⁵⁸.

Унікальним явищем є дозвіл польського законодавства створювати фонди солецтв – це можливість для солецтв отримувати кошти безпосередньо з бюджету гміни на виконання власних повноважень та реалізацію власних

⁵⁸ Крат М., Софій О. Управління спроможними територіальними громадами. Досвід Польщі : Інформ.-аналіт. вид. Львів : Європ. діалог. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/90/upravlinnja-spromozhnymyterytorialnymy-hromadamy.-dosvid-polshchi.pdf>

проектів. Витрати фонду солецтва зазвичай спрямовуються на ремонт і реконструкцію об'єктів соціальної інфраструктури, закупівлю обладнання, упорядкування території, встановлення вуличного освітлення⁵⁹.

Підсумовуючи все вищезазначене та проаналізувавши інститут старости в Україні та солецтва в Польщі – можна прийти до висновку, що основний принцип діяльності та роботи польського солецтва, на відміну від нашого вітчизняного старостату, полягає у колегіальній роботі одразу ж декількох структур та органів на рівні солецтва. Зокрема, солтис під час вирішення різноманітних питань може завжди розраховувати на підтримку свого дорадчого 30 органу – ради солецтва. А польські сільські збори, що відіграють не меншу роль у процесах життєдіяльності солецтва – оцінюють роботу солтиса, дають згоду на розпорядження комунальним майном. Також важливою рисою є можливість утворення фондів солецтв, кошти для яких виділяються радою гміни та йдуть на вирішення різноманітних питань, віданням яких займається солтис.

Український же староста залишається одним на весь старостинський округ, як то кажуть – «єдиний воїн у полі», що призводить до потреби, на нашу думку, вдосконалити механізми управління старостинськими округами та внести деякі зміни до законодавства нашої країни, які б стосувались можливості створення власних фондів старостатів та постійно діючого при старостаті дорадчого органу.

Дещо інший досвід – литовський⁶⁰. Литовська система місцевого самоврядування дворівнева. Адміністративно-територіальний устрій Литви складають округи, в яких управління здійснюється адміністраціями вищого рівня, які підпорядковуються державній (урядовій) гілці влади.

У свою чергу, для здійснення місцевого самоврядування також функціонують сільські та місцеві ради самоврядування.

⁵⁹ Про фонд солецтва: Закон Польщі від 21 лютого 2014 року (Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. ofunduszu soleckim). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000301>

⁶⁰ Михальська Валерія. Статус старости: європейський досвід. *Радник старости*. № 3 2020. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2022/september/issue-33/article-121950.html>

Могло б здатися, що Литва частково залишилася в пострадянській парадигмі, в якій децентралізація межує з централізацією, яка проявляється у значному представленні на місцевому рівні урядових представників. Утім, глибший аналіз дозволяє зрозуміти, що практика представлення інтересів невеликих населених пунктів там наявна з 1995 року.

Так, адміністрація самоврядування може на своїй частині створити філіал (і це формулювання з литовського закону) – сянюнію.

Кількість сянюній, найменування кожної сянюнії, кордони територій, які входять до цієї сянюнії, а також функції юридичної особи, що такій сянюнії передаються, визначаються радою самоврядування.

Власне рада самоврядування може засновувати установи та підприємства самоврядування на території сянюнії, а також призначає старосту.

Староста – це голова сянюнії. Він є литовською аналогією посадової особи органу місцевого самоврядування («державним службовцем кар'єри»).

Староста ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ на посаду і звільняється з посади директором місцевої адміністрації (аналог наших виконкомів) на конкурсних засадах. Для призначення старости створюється комісія. До комісії входить 7 членів — не менше 3, але й не більше 4 членів цієї комісії мають бути представниками території, яка входить до сянюнії.

Хочемо звернути увагу на повноваження цих призначених старост. Окрім звичних для нас представницьких та дорадчих функцій, литовським старостам підвладне таке:

- сянюнії мають рахунки в банку, куди з бюджету органу місцевого самоврядування надходять кошти на функціонування та діяльність сянюнії відповідно до плану видатків на рік. Власне цими рахунками розпоряджається староста;
- на ці рахунки старости можуть залучати інші кошти (наприклад, грантові кошти);
- староста має право укладати угоди від імені сянюнії;
- здійснює нагляд за торгівлею в публічних місцях;

- може входити до складу органів управління муніципальних установ та організацій (якщо такі створюються на території відповідної сянюнії), має дорадчий голос щодо призначення керівників цих юридичних осіб.

Окрім означених функцій, за старостою закріплена низка функцій щодо надання послуг населенню, зокрема:

- видача документів про місце проживання, склад сім'ї;
- проведення реєстрації смерті, видача дозволів на поховання;
- складання протоколів про адміністративні правопорушення.

Вище окреслено повноваження, які визначені в законі. Так само, як у нас, і так само, як і в Польщі, муніципалітет може надавати старості додаткові повноваження⁶¹.

Старости у Франції⁶². Історично склалося, що Франція – централізована. З одного боку, у Франції (як, насправді, у більшості країн Європи) є осередки сепаратизму, з іншого – центральна влада має достатньо інструментів впливу на місцях. Це не заперечує того факту, що базова одиниця місцевого самоврядування Франції – комуна – має свої виборні місцеві ради і місцевих голів.

Утім, на децентралізацію владних повноважень та ресурсів більше претендують великі міста. Так, у Парижі, Марселі та Ліоні є органи місцевого самоврядування не тільки на міському, але й на районному рівні. Ради районів у містах виборні (в особливий спосіб, утім, усе ж таки виборні).

Натомість на рівні сільської місцевості багато маленьких комун. Вирішення проблем із їх фінансовим забезпеченням здійснюється у **два способи**:

1. Маленьким комунам пропонується добровільно об'єднуватися у одну більшу комуна. У 2016 році, описуючи систему місцевого самоврядування

⁶¹ Михальська Валерія. Статус старости: європейський досвід. *Радник старости*. № 3 2020. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2022/september/issue-33/article-121950.html>

⁶² Михальська Валерія. Статус старости: європейський досвід. *Радник старости*. № 3 2020. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2022/september/issue-33/article-121950.html>

Франції, А. Ткачук написав, що це процес відбувається вкрай тяжко, адже добровільно комуни об'єднуватися не хочуть⁶³;

2. Існує такий інструмент співробітництва комун, як синдикат. При утворенні синдикатів комуни залишаються окремими юридичними особами, утім, об'єднують свої ресурси для вирішення проблемних питань спільно. Синдикати стають юридичними особами, обирають голову, приймають на себе частину повноважень органів місцевого самоврядування, що входять до їх складу. І, на відміну від добровільного об'єднання, механізм синдикатів працює

Тобто загалом Франція зупинилася на співробітництві громад і до такого інституту, як староста, навіть не дійшла.

Вивчаючи моделі децентралізації в різних країнах світу, можемо стверджувати, що модель функціонування інституту старости в Україні є унікальною.

Складається враження, що спершу ми мали намір йти «французьким шляхом». Як ми бачимо, Франція усвідомила, що добровільність не спрацьовує, і тому поставила процеси об'єднання громад «на паузу», натомість підсилюючи інститут співробітництва громад. Ми ж в Україні, навпаки, почали додавати до реформи місцевого самоврядування елементи досвіду з Польщі – однієї з найбільш децентралізованих країн Європи. А тепер ми хочемо абсорбувати досвід, схожий на литовський. Чи спрацює новаторська модель у довгостроковій перспективі – покаже час.

⁶³ Ткачук А. Французький досвід децентралізації очима вільними від захоплення. URL: [HTTPS://WWW.CSI.ORG.UA/PUBLICATIONS/FRANCE_DECENTRALIZATION/](https://www.csi.org.ua/publications/france_decentralization/)

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ СТАРОСТИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У БІЛОБЕРІЗЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

2.1 Соціально-економічний профіль Білоберізької територіальної громади: коротка характеристика

Білоберізька сільська територіальна громада утворена на підставі Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 1077-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області»⁶⁴ у відповідності до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»⁶⁵ у складі трьох сільських рад – Білоберізької, Хороцівської Устеріківської, чотирьох населених пунктів – сіл Білоберізка, Хороцеве, Барвінків та Устеріки. Перші вибори сільського голови та депутатів Білоберізької сільської ради об'єднаної територіальної громади відбулися 27 березня 2016 року.

В нинішньому складі Білоберізька сільська територіальна громада була сформована на підставі Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 483-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано- Франківської області»⁶⁶, в результаті чого до існуючої Білоберізької сільської територіальної громади було приєднано ще шість сільських рад: Стебнівська, Довгопільська, Яблуницька, Гринявська, Пробійнівська та Голошинська у складі тринадцяти населених пунктів, сіл: Стебні, Довгополе, Полянки, Черемошна, Яблуниця, Гринява, Пробійнівка, Грамотне, Біла Річка, Голошина, Сеньківське, Стовпні та Кохан. Чисельність населення Білоберізької сільської територіальної громади збільшилася втричі, а

⁶⁴ Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 1077-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2015-%D1%80#n8>

⁶⁵ Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#n81>

⁶⁶ Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 483-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2020-%D1%80#Text>

площа – у вісім разів (рис. 2.1). Чергові вибори Білоберізького сільського голови та депутатів Білоберізької сільської ради в нинішньому складі відбулися 25 жовтня 2020 року.

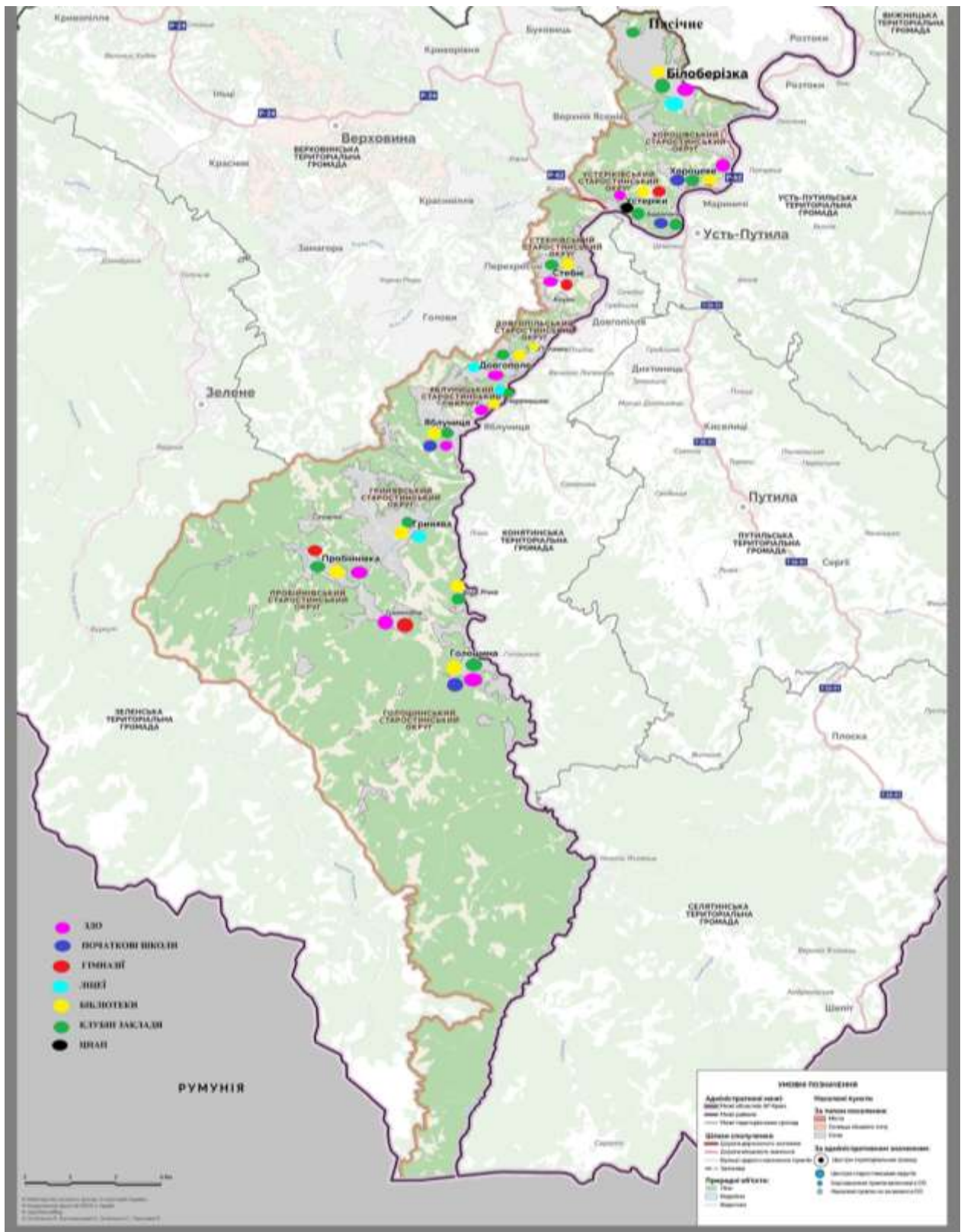

Рис. 2.1 – Карта Білоберізької територіальної громади

Остаточне юридичне оформлення Білоберізької територіальної громади (далі – Білоберізька ТГ) відбулося на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України № 714-р від 12 червня 2020 року «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Івано-Франківської області»⁶⁷.

Соціально-економічний профіль громади ми сформуємо за матеріалами Стратегії розвитку Білоберізької сільської територіальної громади на 2023-2027 роки⁶⁸ та офіційний сайт громади⁶⁹ Найдавніші письмові згадки про населені пункти громади відносяться до XV-XVI століття: село Довгополе (1500 р.), село Яблуниця (1515 р.), село Черемошна (1523 р), село Білоберізка (1669 р), найпізніші письмові згадки – село Голошина (1832 рік), село Пробійнівка (Шикмани) (1846 р.) , Біла Річка (1910 р.).

Село Білоберізка має і високогірні присілки: Поля, Ціви, Пасічне, Заверх, Буковець та інші. На відміну від багатьох інших сіл Верховинщини, Білоберізка в XIX – XX століттях розвивалася досить бурхливо. Якщо в 1858 році в селі проживало 998 чоловік то в 1921 році в 288 будинках мешкало вже 1368 чоловік, а в 1931 році 1620 жителів проживало у 363 будинках. У 1980-х роках проживало 2225 мешканців у 668 будинках. Зараз проживає 1132 осіб.

Білоберізька сільська територіальна громада розташована в південній частині Івано-Франківської області, гірській частині Українських Карпат. В адміністративному підпорядкуванні Білоберізька сільська територіальна громада входить до складу Верховинського району Івано-Франківської області. Річки Черемош та Білий Черемош відділяють територію Білоберізької сільської територіальної громади від Чернівецької області. Через територію громади проходять автомобільні дороги: Р-62 Криворівня –Чернівці (державного значення), О090801 Барвінків – Розтоки (місцевого (обласного) значення, Устеріки – Пробійнівка, Гринява – Голошина, Гринява – Грамотне та

⁶⁷ Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Івано-Франківської області: Розпорядження КМУ від 12.06.2020 № 714-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/714-2020-%D1%80#Text>

⁶⁸ Стратегія розвитку Білоберізької сільської територіальної громади на 2023 - 2027 роки

⁶⁹ Білоберізька сільська об'єднана територіальна громада: офіційний вебсайт URL:<https://biloberizkaotg.gov.ua/>

Довгополе – Кохан (місцевого (районного) значення), а також більше 200 км доріг та вуличок комунальної форми власності. Найближча залізнична станція розташована у місті Вижниця Чернівецької області, за 25 км від села Білоберізка, адміністративного центру громади.

Межує Білоберізка сільська територіальна громада зі сходу через річку Черемош – з Усть-Путильською, Конятинською та Селятинською територіальними громадами Чернівецької області, з півдня – державою Румунія, з південного заходу та заходу – із Зеленською сільською та Верховинською селищною територіальними громадами Івано-Франківської області, з північного заходу – із Косівською міською та з півночі - Кутською селищною громадами Івано-Франківської області.

Таблиця 1.1 – Відстань від населених пунктів, які входять до складу Білоберізької сільської територіальної громади

№ п/п	Назва населеного пункту, підкреслено центри старостинських округів	Відстань до адміністративного центру громади – села Білоберізка	Відстань до села Устеріки, куди перенесено адміністративний центр громади
1	село Білоберізка	0	11,0
2	село Хороцеве	3,3	7,7
3	<i>село Барвінків</i>	6,5	5,5
4	село Устеріки	11,0	0
5	село Стебні	13,9	4,3
6	село Довгополе	18,4	8,8
7	<i>село Полянки</i>	21,1	10,5
8	<i>село Кохан</i>	19,5	9,8
9	село Яблуниця	31,1	19,6
10	<i>село Черемошна</i>	25,3	13,9
11	<i>село Сеньківське</i>	33,3	25,7
12	село Гринява	37,9	26,3
13	<i>село Біла Річка</i>	38,6	27,0
14	село Пробійнівка	44,0	32,4
15	<i>село Грамотне</i>	41,00	40,00
17	<i>село Стівні</i>	46,6	35,1
18	<i>село Голошина</i>	48,9	37,4

Географія громади є досить складною в плані управління та транспортної доступності. Її територія є витягнутою з півночі на південь майже на 60 км. В той же час зі сходу на захід, в самому вузькому місці, протяжність не

перевищує кількох кілометрів. Враховуючи обмеженість транспортних засобів, складність рельєфу місцевості, все це створює проблеми для мешканців, в т.ч. – з доступом до адміністративного центру громади, села Білоберізка. В силу цих причин, адміністративний центр перенесено в село Устеріки, котре має дещо краще географічне положення.

З наведеного графічного зображення громади добре видно, що окрім віддаленості більшості сіл від адміністративного центру, є ще проблема з транспортною доступністю. Переважна більшість населених пунктів громади з'єднані між собою завдяки дорозі місцевого (районного) значення С 090202 Устеріки – Пробійнівка. Але остання проходить по адміністративній межі Івано-Франківської та Чернівецької області. Також громадою проходить дорога Р 62 – автомобільний шлях регіонального значення, котрий перетинає Чернівецьку і Івано-Франківську області. В громаді він забезпечує зв'язок лише між селами Устеріки та Барвінків.

Протяжність автомобільних доріг:

- державного значення – 7 км (Р-62 Криворівня – Чернівці), з них: 5,2 км – в ідеальному стані після капітального ремонту, 1,8 км (ділянка Устеріки – Барвінків) – потребують капітального ремонту;
- обласного значення – 8,847 км (Барвінків – Білоберізка), потребують капітального ремонту;
- районного значення – 48,125 км, з них 29,525 км (Устеріки – Пробійнівка, яка є єдиною транспортною артерією для жителів 13 населених пунктів) потребує нагального проведення капітального ремонту, Гринява – Голошина – 11,6 км, Гринява – Грамотне – 4,0 км, Довгополе – Кохан – 3,0 км також потребують проведення ремонту. В 2022 році за кошти місцевого бюджету як співфінансування для майбутніх виконаних робіт передано субвенцію до обласного бюджету у сумі 18 млн. гривень для ДП «Дороги Прикарпаття» на виконання робіт з експлуатаційного утримання доріг місцевого значення Розтоки – Барвінків та Устеріки-Пробійнівка.

В силу специфічних гірських умов, до окремих населених пунктів (села Грамотне, Сеньківське, Стовпні, Кохан) та численних присілків в інших населених пунктах громади технічно неможливо організувати автобусне сполучення, особливо це стосується підвезення дітей.

Залізничне сполучення на території громади та всього Верховинського району відсутнє. Найближча залізнична станція знаходиться в м. Ворохта. Це понад 60 км або майже півтори години в дорозі автомобільним транспортом.

Відстань від адміністративного центру Білоберізької територіальної громади села Білоберізка до м. Верховина (районний центр) – 32 км., до м. Івано-Франківська – 125 км, до м. Чернівці – 100 км (там же знаходиться найближчий аеропорт), до м. Сучава (Румунія) – 155 км.

Чисельність мешканців громади є невисокою і досить типовою для громади в гірських районах України. В районі, в якому вона є однією з трьох створених громад, Білоберізька займає трохи менше третини, як за площею так і за чисельністю мешканців. Густота населення така сама, як в районі, і майже в чотири рази нижча, ніж в області. Невисока чисельність мешканців вказує також на наявність значних незаселених територій.

Порівняння з громадами-партнерами відображено у таблиці 2.2

Таблиця 2.2 – Порівняння з громадами-партнерами

Показники	2023		
	Білоберізька ТГ	Верховинська ТГ	Зеленська ТГ
Територія, км ²	356,6	407,2	487,3
Населення, осіб	8 672	19 845	1 915
Густота населення, осіб/км ²	24,3	48,7	3,9

Площа Білоберізької громади є найменшою серед трьох громад в районі. Проте, порівняно з нею, Зеленська громада взагалі практично незаселена: специфіка гірської території тут проявляється найбільш сильно. Що стосується Верховинської громади, то її, порівняно високий показник щільності мешканців, обумовлений їхнім компактним проживанням в смт Верховна (майже третина від числа жителів громади).

Географічне положення громади в гірській місцевості Івано-Франківщини дає їй не лише переваги, але й недоліки. До переваг відноситься розташування в Карпатському регіоні, котрий асоціюється з гарною екологією та відпочинком. До недоліків належать: обмежене транспортне сполучення та низька щільність жителів громади. Як правило, ці фактори створюють ряд проблем для реалізації масштабних проєктів через обмеженість потенційних фахівців та працівників на етапах реалізації і втілення, а також – споживачів майбутніх послуг. Разом з тим, щільність населення варто розглядати в контексті цілого ряду інших питань: міграційні процеси, рівень кваліфікації мешканців, географія розташування, ресурсний.

Наведені дані щодо структури земель Білоберізької громади свідчать про переважно туристично-рекреаційний профіль громади: найбільшою є площа саме лісових масивів. А землі сільськогосподарського призначення, хоча і є другими за площею, не придатні для ефективного масового обробітку. Це формує значний потенціал розвитку туризму, в першу чергу – зеленого, а також – для створення і розвитку рекреаційних центрів, зокрема, для ветеранів. Певною перешкодою можуть бути проблеми з транспортною доступністю і популяризацією основних туристичних і рекреаційних центрів.

Кліматичні умови служать певним стримуючим фактором для рослинництва. Розведення худоби є цілком можливим, оскільки існують території та корми для її постійного випасу. Певні ризики пов'язані з частими змінами погодних умов і можливими похолоданнями, а також – повеннями і зсувами ґрунту.

Основним природним ресурсом на території громади є лісові ресурси. За даними ДП «Гринявське лісове господарство», чиї лісові угіддя займають переважну більшість території громади, запаси деревини становлять 5106,030 тис. м³. А останніми роками спостерігається всихання деревини хвойних порід, і з кожним роком масштаби висихання збільшуються.

Значні лісові масиви, наявність водотоків (річки Черемош та Білий Черемош), непоганий стан навколишнього середовища сприяють розвитку

сільського зеленого туризму, який останніми роками почав суттєво розвиватися.

Місце розташування Білоберізької громада є неоднозначним. Позитивним є: потужний природний потенціал: чисте повітря, висока питома вага лісових масивів, водні ресурси, відсутність забруднюючих виробництв, а також – спільний кордон з Румунією. Негативними: віддаленість від основних ділових та адміністративних центрів регіону, відсутність залізничного сполучення, нерозвинена мережа автомобільних доріг, витянутість самої громади, що ускладнює сполучення ряду сіл з адміністративним центром, зрідненість земель, які звужують можливості розвитку рослинництва. Все це обмежує напрями розвитку економіки. Наразі видається досить складним розміщення в громаді підприємств промисловості (за винятком переробної), які б забезпечували зайнятість або аграрного сектору, котрі б наповнювали бюджет. Є два референтні напрями економічного розвитку, котрі мають місце і демонструють тенденцію до росту: лісове господарства (включно з деревообробкою), рекреація та туризм. Певною перешкодою тут є та ж проблема сполучення і віддаленість вокзалів і аеропортів. Але, це ті проблеми, вплив яких може бути частково зменшений, в т.ч. – за рахунок діяльності місцевої влади і небайдужих мешканців.

Населення громади – 8 672 особи. Це дещо більше, ніж було на момент доєднання до громади населених пунктів в 2020 р. – 8 639 осіб. І значно більше, ніж коли громада була створена у складі чотирьох населених пунктів. Тоді чисельність громади дорівнювала 2 772 особи.

Більша частина населення громади – це основний працездатний вік – 4 229 осіб; трохи менше дітей та осіб раннього працездатного віку – 2301 особа; зрілий працездатний вік та пенсіонери – 2142 особи. Як видно з таблиці, найчисельнішими у структурі населення є пенсіонери – 1668 ос., що становить 19% від всього населення громади та 26% дорослого населення та 34% працездатного населення. Зазначене є позитивною ознакою для розвитку громади.

Найбільшими роботодавцями на території громади є підприємства установи та організації бюджетної сфери (заклади дошкільної та загальної освіти, первинної медицини (дві амбулаторії та ФАПи), культури (будинки культури, клуби, бібліотеки). Серед промислових підприємств найбільшим бюджетоутворюючим підприємством є ДП «Гринявське лісове господарство», яке крім лісоохоронної діяльності, проводить заготівлю та переробку деревини, в тому числі здійснює і зовнішньо-економічну діяльність. Невелика кількість малих підприємств, з чисельністю працюючих до 10 осіб, зайняті в сфері переробки деревини, виготовленні будівельних матеріалів та будівництві. Порівняно невелика кількість населення зайнята у малому бізнесі (торгівля, надання послуг) та сфері зеленого туризму. Працює два невеликих підприємства з переробки тирси у паливні брикети та пелети, які здійснюють також зовнішньо-економічну діяльність.

Всі ФОП мають незначну кількість працівників (1-2 працівники). Тому найбільшим працедавцем є сама громада (528 працівників), другим – ДП «Гринявське лісове господарство» (129 працівників). В той же час, є загроза щодо діяльності ДП «Гринявське лісове господарство» – підприємство перебуває на етапі реорганізації і є загроза перенесення місця реєстрації юридичної особи за межі громади, що може дуже негативно позначитися на рівні надходжень до бюджету та зайнятості місцевих мешканців.

Кількість безробітних мешканців громади, зареєстрованих в Верховинській службі зайнятості станом на 01.01.2023 року склала 107 осіб або 2,5 % працездатного населення громади; станом на 01.06.2023 – 44 особи, або 1,04 % працездатного населення. Такі коливання рівня безробіття в громаді є наслідком специфіки роботи в гірській місцевості, для якої характерна сезонна зайнятість населення. Реальний рівень безробіття (за оцінкою членів робочої групи) є значно вищим – значна частина мешканців є членами особистих селянських господарств і не можуть стати на облік в центрі зайнятості.

В громаді поширена трудова міграція з кордон (Польща, Чехія, Італія, Росія, Німеччина, Бельгія). За оціночними судженнями число трудових

мігрантів становить біля 30%. Значна частина молоді після здобуття вищої освіти залишається працювати в містах або виїжджає за кордон.

Ще до гарячої фази війни в громаді мала місце тенденція до міграції частини молоді за кордон, яка збереглася і зараз. Її мінімізація можлива, якщо молодь матиме пропозицію щодо розвитку власної справи в громаді. Офіційне безробіття невисоке, але приховане – значне. Причина в тому, що кількість бізнес-пропозицій є невисокою, а програми підтримки підприємництва та малого і середнього бізнесу в громаді відсутні.

Кількість мешканців громади не має сталої тенденції: число жителів незначно скорочується або зростає протягом останніх років. Сильний вплив на вікову та статеву структуру громади спричиняє початок гарячої фази війни з росією. Збільшилося число жінок, а також мешканців у працездатному та пенсійному віці. Це стало наслідком призову частини чоловіків, виїздом ряду молодих мам з дітьми за кордон. Натомість, в громаду приїхали ВПО, більшість з них – працездатного віку.

Негативним моментом є також відсутність у місцевої влади достовірної інформації щодо чисельності зайнятих в приватному секторі та їхніх заробітних плат. Це обмежує можливості влади проводити системну політику в частині розвитку підприємництва та по створенню умов для формування нових робочих місць в бізнес-секторі. Також «тонізація» доходів в громаді призводить до скорочення бюджетних доходів, росту залежності від основних платників податків.

Громадою проходять дороги державного, обласного і місцевого значення. Проте, вони не зручні в користуванні для мешканців більшості населених пунктів громади, оскільки дорожня інфраструктура на її території слабо з'єднує віддалені села і присілки. Відстань до обласного центру – м. Івано-Франківськ є навіть більшою, ніж до сусіднього – м. Чернівці. Районний центр знаходиться в 30 км, але частина доріг до нього є в не найкращому стані. Там же знаходиться найближча залізнична станція. Для того, щоб потрапити до міжнародного

аеропорту або пункту пропуску на україно-румунському кордоні слід витрати близько двох годин часу.

Стан доріг та тротуарів викликає нарікання з боку мешканців громади. Місцеві дороги, як правило, не асфальтовані а гравійно-щебеневі. Після підтоплень частина з них знаходиться в аварійному стані. Тротуари та вело доріжки в громаді практично відсутні. Загалом, вирішення питання зв'язку населених пунктів громади значно покращило б як її ділові перспективи, так і знизити невдоволення жителів. Головною перешкодою є ресурсна обмеженість місцевого бюджету, коштів якого недостатньо для оперативного і якісного ремонту доріг, не говорячи вже про нове будівництво.

Наявні перевезення не закривають всі потреби громади. Сполучення з районним і обласним центром існує на регулярній основі, але не охоплює всі села на території ТГ. Немає маршруту між колишнім і чинним адміністративним центром. Також відсутні внутрішні перевезення через їхню нерентабельність.

Водозабезпечення видається однією з найбільших проблем громади. Проекти розбудова мережі централізованого водопостачання є дуже дорого вартісними в виконанні і практично неокупними в реалізації, враховуючи низьку густоту населення та гірську місцевість. Громада розраховує на підтримку від держаної програми «Питна вода». Також доцільним може бути прийняття внутрішньої програми, спрямованої на розчистку індивідуальних криниць окремих категорій громадян.

Стан зі збором і вивезенням сміття в громаді заслуговує на позитивну оцінку. Слід найближчим часом завершити встановлення контейнерів в більшості сіл громади. І, можливо, переглянути підходи до розміру і способу збору оплати за вивіз сміття.

В житлово-комунальному господарстві громади найбільш проблемним залишається питання водопостачання і, пов'язане з ним питання водовідведення. Якщо вивезення сміття, електропостачання і теплопостачання

частково вирішується силами місцевої влади, частково – її мешканцями, то з водопостачанням ситуація досить серйозна.

Поштова інфраструктура та зв'язок в громаді поступово покращуються. Разом з тим, мешканці вказують на потребу створення додаткових поштових офісів, особливо – у віддалених селах та присілках. Якість Інтернету оцінюється, переважно, на помірному рівні і потребує покращення.

Загальний розвиток освітньої мережі не викликає нарікань. Це досягається завдяки наявності контакту між вчителями і учнями та батьками. Проблема – малокомплектність класів.

Місцева влада приділяє увагу розвитку медицини в громаді. Протягом останніх кількох років були вкладені кошти в капітальний ремонт амбулаторій, придбання нового медичного обладнання, техніки. Але, на сьогодні населення зберігається ряд проблем. Стан закладів, робота медиків і відсутність вузьких спеціалістів викликає невдоволення жителів і, імовірно, має стати одним з питань до вирішення у найближчі кілька років. Також слід значно більше ресурсів для вирішення питань переобладнання медичних закладів, забезпечення їх сучасною технікою, вирішення питань з повноцінним обслуговуванням хворих в гірських районах.

Заклади культури працюють на невисокому рівні і потребують оновлення формату роботи – у відповідності до сучасних потреб.

Початок активної фази війни суттєво змінив палітру та напрями діяльності громади в частині надання соціальних послуг. Основний акцент в 2022 р. приділявся сім'ям вимушено переміщених осіб, котрі потрібно було розмістити, прихистити і допомогти інтегруватися в життя громади. В 2023 р. кількість ВПО суттєво зменшилася, склавши 1,3% від загальної кількості жителів громади. Одночасно продовжує зростати число сімей воїнів, які зараз перебувають в лавах Збройних сил України, ТРО та інших воєнних формувань і потребують додаткової підтримки і опіки.

Наявність потужних історико-культурних і рекреаційно-оздоровчих об'єктів та локацій закладає підвалини для туристичного майбутнього громади.

Економіка громади залишає неоднозначне враження. З одного боку відмічається певне зростання кількості суб'єктів підприємницької діяльності в зеленому туризмі, навіть за несприятливого зовнішнього клімату. Але, більшість цих підприємців, як і в ряді інших секторів місцевої економіки, не поспішають офіційно працевлаштовувати на роботу, сплачувати офіційно всю заробітну плату. Навіть ті з них, хто працює на експорт, далеко не завжди дотримуються існуючих норм і правил.

Загалом, протягом 2021-2022 рр. доходна частина бюджету громади зростає, а планові показники перевиконуються. Перевиконання плану в 2022 р. є трохи завеликим і може свідчити про обережні підходи при плануванні.

В структурі доходів превалюють надходження від ПДФО. Низька питома вага єдиного податку вказує, що в громаді є певні проблеми з розвитком малого і середнього бізнесу – основних платників цього податку. Також на невисокі значення цього показника має вплив несплата податків частиною підприємців.

Доходна частина бюджету залежить від двох основних платників Білоберізька сільська рада та ДП Гринявське лісове господарство. Це створює ризики на майбутнє, у випадку зміни стратегії розвитку ДП Гринявське лісове господарство або погіршення бюджетного фінансування. Для того, щоб знизити ризики, слід приділити додаткову увагу розвитку підприємництва та залученню ряду виробництв. Пріоритетом для себе громада бачить сфери, котрі є перспективними: туризм та рекреацію. Слід врахувати, що зазначені напрями дають не дуже швидку віддачу. І, в українських реаліях не приносять значних надходжень до бюджету.

Здійснивши коротку характеристику соціально-економічного стану Білоберізької громади можемо констатувати наявність як можливостей: проголошення на державному рівні курсу на розвиток реального сектору економіки, індустріалізацію та інноваційний розвиток, надання міжнародної фінансової і технічної підтримки Україні, сприятимуть росту активності мешканців та бізнесу громади, зокрема – в напрямках сільськогосподарського (переробка) та туристичного розвитку; отримання Україною статусу кандидата

до ЄС, очікуване надання підтримки з боку сусідніх країн, в першу чергу – Польщі, Румунії, суттєво розширює можливості по залученню громадою грантових ресурсів для реалізації масштабних інвестиційних проєктів; просування концепції «Навчання протягом усього життя», реформування системи освіти з орієнтацією її на підготовку технічних спеціальностей стане додатковим стимулом для підготовки затребуваних фахівців на місцевому рівні; стимулювання соціальної відповідальності великих підприємств як на міжнародному так і на державному рівні, відродження в Україні різних форм благодійництва дозволять зменшити негативний вплив війни на соціальний сектор громади і соціально незахищені категорії її мешканців;

так і викликів для розвитку громади: часткове заміщення ВПО постійних мешканців громади ставить питання їхньої інтеграції в місцеве середовище; підприємницький досвід місцевих мешканців, їхня зацікавленість в розвитку власного бізнесу стимулюватимуть розвиток підприємництва у випадку надання належної підтримки на місцевому рівні; поглиблення діджиталізації, розвиток цифрових компетенцій, державна підтримка креативних індустрій стануть рушійною силою для розвитку творчого потенціалу та управлінських навичок і залучення в життя громади її мешканців; продовження війни з росією, за наявності можливості переїхати в країни ЄС для жінок і дітей чинитиме тиск на економіку громади, а також може призвести до скорочення чисельності мешканців в середньостроковій перспективі; низька мотивація молоді до роботи в сільських громадах, непрестижність управлінської діяльності та рівень заробітних плат у цій сфері, посилення міграції та відтік трудових кадрів закордон, зокрема, найбільш високоосвічених та креативних посадовців чинитимуть тиск на якість управління в громаді, оновлення кадрового складу і розвиток творчого потенціалу та управлінських навичок молоді; існуючі проблеми фінансово-економічної сфери, соціальних, культурних та транспортних послуг, стану комунальної інфраструктури громади можуть бути посилені у разі передачі делегованих повноважень без належного фінансового забезпечення, відсутності послідовності ключових

державних політик, економічного спаду та введення на невизначений строк режимів воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

2.2 Аналіз системи місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді

Аналіз системи місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді здійснено на основі опрацювання сайту громади⁷⁰, Стратегії розвитку Білоберізької сільської територіальної громади на 2023-2027 роки⁷¹ та відповідних нормативно-правових актів.

Відповідно до підпункту 5 пункту 1 статті 26, п. 6 ст. 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»⁷², заслухавши пропозицію сільського голови Іванюка Дмитра Івановича, Білоберізька сільська рада затвердила структуру та штатний розпис Білоберізької сільської ради на 2022 рік⁷³. Структура виконавчих органів Білоберізької сільської ради, апарату ради та її виконавчого комітету така:

- керівництво сільської ради і виконавчого комітету – 14 ос.
- фінансовий відділ – 5 ос.
- відділ бухгалтерського обліку та звітності – 6 ос.
- відділ загальної та організаційної роботи, правового забезпечення, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної роботи та взаємодії з правоохоронними органами – 6 ос.
- відділ економіки, проектно-інвестиційної діяльності та туризму – 4 ос.
- відділ комунальної власності, земельних ресурсів, архітектури, будівництва, житлово-комунального господарства, екології та охорони навколишнього середовища – 5 ос.

⁷⁰ Білоберізька сільська об'єднана територіальна громада: офіційний вебсайт URL: <https://biloberizkaotg.gov.ua/>

⁷¹ Стратегія розвитку Білоберізької сільської територіальної громади на 2023 - 2027 роки

⁷² Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁷³ Про затвердження структури та штатного розпису Білоберізької сільської ради на 2022 рік: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 23.12.2021 року № 584/8-11/2021

- відділ освіти, культури, молоді та спорту – 4 ос.
- відділ організації надання адміністративних послуг – 4 ос.
- сектор інформаційно-аналітичної роботи і комунікацій – 2 ос.
- сектор соціального захисту населення – 2 ос.
- служба у справах дітей – 2 ос.
- центр надання соціальних послуг – 6 ос.
- служба господарського забезпечення – 11 ос.
- радник – 1 ос.
- архіваріус – 1 ос.
- діловод – 6 ос.
- юрисконсульт – 1 ос.
- МПО – 7 ос.

Загальна чисельність – 91 особа.

Згідно структури керівництво сільської ради і виконавчого комітету включає посади, відображені на рис. 2.2.

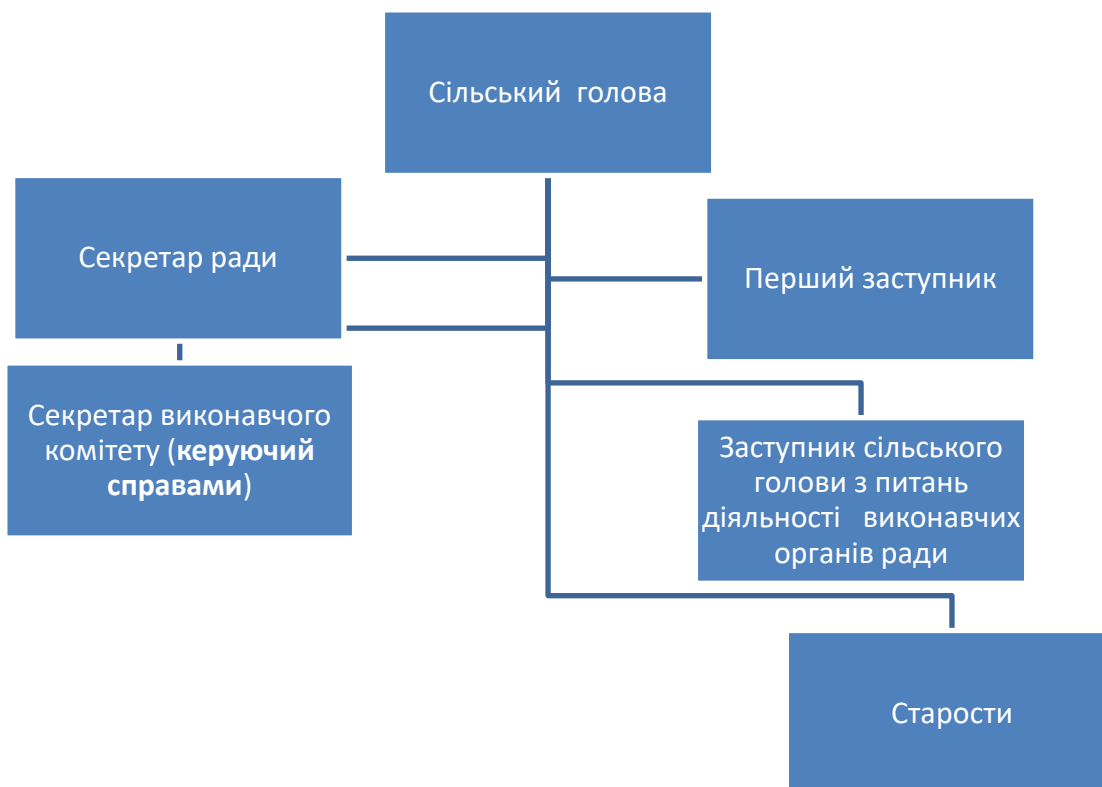

Рис. 2.2. – Керівництво сільської ради і виконавчого комітету

Станом на 2023 фактичне заповнення посад у структурі виконавчих органів Білоберізької сільської ради, апарату ради та її виконавчого комітету становить 57% – це 52 працівники. З них 11 чоловіків, що становить 21% та 41 жінка – 79%.

Структура виконавчих органів влади, станом на 2023 рік має такий вигляд:

- керівництво сільської ради і виконавчого комітету – 6 осіб
- фінансовий відділ– 4 особи
- відділ бухгалтерського обліку та звітності – 6 осіб
- відділ загальної та організаційної роботи, правового забезпечення, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної роботи та взаємодії з правоохоронними органами – 3 особи
- відділ комунальної власності, земельних ресурсів, архітектури, будівництва, житлово-комунального господарства, екології та охорони навколишнього середовища – 2 особи
- відділ освіти, культури, молоді та спорту – 2 особи
- відділ організації надання адміністративних послуг –6 осіб
- сектор інформаційно-аналітичної роботи і комунікацій – 1 особа
- сектор соціального захисту населення – 2 особи
- центр надання соціальних послуг – 2 особи
- служба у справах дітей – 2 особи
- служба господарського забезпечення – 8 осіб
- діловод – 3 особи
- юристконсульт – 1 особа
- МПО – 4 особи

На даний час потреби в зміні штатного розпису немає, є потреба в заповненні штату фахівцями відповідного рівня. Найбільш актуальними незаповненими вакансіями на даний час є посади державного реєстратора (вже тричі оголошувався конкурс), фахівців у сфері проектного менеджменту,

архітектури і просторового планування управління майном комунальної власності, цивільного захисту та надзвичайних ситуацій.

З 09 листопада 2021 року розпочав роботу ЦНАП у селі Устеріки, який розташований в зручному географічному розташуванні для всіх жителів громади. У ЦНАПі на даний час працюють чотири працівники, ще чотири адміністратори працюють на віддалених робочих місцях в селах Білоберізка, Хороцеве, Яблуниця, Гринява. На даний час ЦНАПом надаються 138 адміністративних послуг, найближчим часом планується їх розширення мінімум до 170. В одній будівлі зі ЦНАПом розташовані адміністрація громади, структурні підрозділи, зал засідань, який може використовуватися як конференц-зал, поліцейська станція, що дуже зручно як для відвідувачів, так для самих працівників.

До Білоберізької сільської ради обрано 21 депутат, 13 чоловіків та 8 жінок.

Створено п'ять депутатських комісій:

1) Постійна комісія з питань прав людини, законності, депутатської діяльності, етики та регламенту, з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, поведження з майном, що може бути неправомірною вигодою.

2) Постійна комісія з питань фінансів, бюджету та планування соціально-економічного розвитку, інвестиційної діяльності та туризму.

3) Постійна комісія з питань земельних відносин, природокористування, лісового господарства, просторового розвитку, будівництва, архітектури та благоустрою;

4) Постійна комісія з питань комунальної власності, житлово-комунального господарства, енергозбереження, інфраструктури та транспорту;

5) Постійна комісія з гуманітарних питань, освіти, культури, охорони здоров'я соціального захисту, молоді та спорту.

Фракції на даний час не створені.

Налагоджена повна співпраця між депутатським корпусом, сільським головою, виконавчим комітетом ради та його структурними підрозділами. Також Білоберізька сільська територіальна громада має повну підтримку на рівні Верховинської районної ради та Верховинської РДА, Івано – Франківської ОДА та депутата Верховної ради України від 89 виборчого округу.

Виконавчий комітет Білоберізької сільської складається з 16 осіб, 10 чоловіків та 6 жінок. До складу виконавчого комітету крім заступників сільського голови входять керівники структурних підрозділів та виконавчих органів, найбільших установ, організацій, представники бюджетоутворюючих підприємств, розташованих на території громади та бізнесу у сфері «зеленого туризму».

Громада має потенціал до транскордонного співробітництва з Румунією, Польщею та Молдовою. Однак, на рівні громад чи інших адміністративно-територіальних утворень угоди про міжнародне співробітництво Білоберізькою сільською територіальною громадою не уклалися.

2.3. Характеристика формування інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді

На першій сесії восьмого демократичного скликання Білоберізької сільської ради прийнято рішення «Про утворення старостинських округів Білоберізької сільської ради Верховинського району Івано-Франківської області»⁷⁴.

Враховуючи Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» від 16.04.2020 року № 562, розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 року № 707-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад

⁷⁴ Про утворення старостинських округів Білоберізької сільської ради Верховинського району Івано-Франківської області: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 03 грудня 2020 р. № 10/ 8-1/2020

Івано-Франківської області» рішення сільської ради від 04.05.2016 року № 10/8-1/2016 «Про виконання обов'язків старости» керуючись абзацом 24 статті 1, статтею 26 частиною 1 статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» сільська рада вирішила утворити на території сформованої Білоберізької сільської територіальної громади 8 старостинських округів:

1. Хороцівський старостинський округ з центром в с.Хороцеве (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Хороцевевул..Карпатська 21) до складу якого входить територія села Хороцеве, Барвінків .

2. Устеріківський старостинський округ з центром в с.Устеріки (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Устерікивул..Центральна 39) до складу якого входить територія село Устеріки .

3. Стебнівський старостинський округ з центром в с.Стебні (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Стебні вул..Центральна) до складу якого входить територія село Стебні.

4. Довгопільський старостинський округ з центром в с.Довгополе (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Довгополе вул..Центральна) до складу якого входить територія села Довгополе, Полянки, Кохан.

5. Яблуницький старостинський округ з центром в с.Яблуниця (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Яблуницяпр.Центро буд.80) до складу якого входить територія села Яблуниця, Черемошна, Сеньківське.

6. Голошинський старостинський округ з центром в с.Голошино (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Голошино) до складу якого входить територія села Голошино.

7. Гринявський старостинський округ з центром в с.Гринява (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Гринява) до складу якого входить територія села Гринява.

8. Пробійнівський старостинський округ з центром в с.Пробійнівка (Івано-Франківська область, Верховинський район, с.Пробійнівка) до складу якого входить територія села Пробійнівка, Грамотне, селище Стовпні.

Через рік після створення та затвердження старостинських округів рішенням сесії «Про призначення старост»⁷⁵ було затверджено двох старост: Джуряка Дмитра Дмитровича на посаду старости Довгопільського старостинського округу з 02.03.2021 року та Федорчука Петра Петровича на посаду старости Яблунецького старостинського округу з 02.03.2021 року.

Цим самим рішенням було затверджено положення про старосту Білоберізької сільської ради.

Хоча в преамбулі рішення зазначено що було розглянуто пропозицію Білоберізького сільського голови Іванюка Дмитра Івановича та є посилання на норми Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», проте не акцентовано увагу на результатах громадського обговорення кандидатів на посаду старост, а також не додано результатів/протоколів таких обговорень тому, що норма про громадське обговорення кандидатів на посаду старости внесена у Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 14.07.2021р.⁷⁶.

Варто також звернути увагу на те, що у 6 з 8 старостинських округів старости не затверджені. Основна причина відсутності старост – нестача фінансового ресурсу в громаді, а також вивчаються можливості виконання повноважень старости заступником сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради на територіях Хороцівського, Устеріківського, Стебнівського, Голошинського, Гринявського та Пробійнівського старостинських округів.

Положення про старосту⁷⁷ Білоберізької сільської ради визначає права та обов'язки старости, порядок його призначення та звільнення, відповідальність та інші питання, пов'язані з діяльністю старост.

У Положенні зазначено, що старостинські округи утворюються виключно на пленарних засіданнях Білоберізької сільської ради відповідно до населених

⁷⁵ Про призначення старост: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 26 лютого 2021 року № 46/8-3/2021

⁷⁶ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁷⁷ Про призначення старост: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 26 лютого 2021 року № 46/8-3/2021

пунктів, які увійшли до Білоберізької сільської ради, в яких запроваджується посада старости. В населеному пункті, який є адміністративним центром Білоберізької сільської ради, посада старости не запроваджується.

Тут варто звернути увагу та ще раз наголосити, що не у всіх затверджених старостинських округах працюють старости.

Варто також звернути увагу, що норми положення варто оновити відповідно до змін⁷⁸. Наприклад, норми щодо **правового статусу старости**: староста затверджується сільською радою на строк її повноважень за пропозицією сільського голови, староста за посадою є членом виконавчого комітету сільської ради, де представляє інтереси мешканців сіл старостинських округів, повноваження старости можуть бути достроково припинені за рішенням сільської ради та деякі інші норми, зазначені в Положенні – втратили чинність.

⁷⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост: Закон України від 14.07.2021 № 1638-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-20#n29>

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ РОЛІ ІНСТИТУТУ СТАРОСТ У БІЛОБЕРІЗЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (за результатами опитування)

Питання ролі старост у територіальній громаді викликало бурхливі обговорення та дискусії експертного, наукового середовища, депутатського корпусу ще з початку реформи місцевого самоврядування та територіального устрою влади. Проте однозначною була їх позиція щодо запровадження інституту старости як такого, що гарантував би врахування потреб і їх задоволення для мешканців населених пунктів, які не є адміністративним центром громади, що забезпечував би сталий розвиток населених пунктів, які не є адмінцентром.

Відтак, зважаючи на актуальність вивчення питання інституту старости та його ролі для забезпечення сталого розвитку громади ми вирішили провести дослідження, метою якого є обґрунтування ролі старост у забезпеченні сталого розвитку Білоберізької територіальної громади з позиції власного усвідомлення старостами свого призначення на цій посаді.

Для досягнення зазначеної мети ми поставили такі завдання:

- розробити опитувальник;
- провести онлайн-опитування;
- визначити на основі аналізу результатів опитування особливості розуміння старостами Білоберізької територіальної громади їх ролі у процесі розвитку громади, потреби старост;
- систематизувати проблеми, з якими зустрічаються старости під час виконання повноважень;
- сформулювати рекомендації щодо налагодження конструктивної взаємодії старост з жителями старостинського округу та центром громади для забезпечення сталого розвитку громади.

Отож, на початку дослідження нами розроблено опитувальник (Додаток А). Опитувальник включав інформацію за такими блоками питань:

1. Особисті дані
2. Повноваження та співпраця
3. Комунікація
4. Проблеми та вдосконалення
5. Про оцінку інституту старост в територіальних громадах.

33 питання опитувальника були сформовані гугл-форму: [https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfifVRs6PDRN8f5v_WDMs3z2fxBqUm3e4QCSNEfsN085DuOjQ/viewform?usp=sf link](https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfifVRs6PDRN8f5v_WDMs3z2fxBqUm3e4QCSNEfsN085DuOjQ/viewform?usp=sf_link) та попросили старост/осіб, уповноважених на виконання ролі старост дати відповіді на запитання.

В опитуванні взяло участь 3 особи – 2 старости та 1 особа, уповноважена на виконання функцій старости, що становить 100% та дозволяє вважати отримані результати валідними. Саме відповіді 3 респондентів бралися в подальшому для аналізу.

Вікова категорія респондентів – 41-50, 65+, є представники як жіночої, так і чоловічої статі. 2 з 3 опитаних мають стаж роботи в ОМС, для однієї старости це перший досвід роботи.

На питання «Що мотивувало (спонукало) Вас бути старостою?» ми отримали такі результати: організація людей для покращення умов проживання в селах, залучення коштів для ремонту доріг в населених пунктах, благоустрій та розвиток організацій, надавачів соціальних послуг, збереження лісів, довкілля, прибережних зон, доріг в чистоті та цивілізованості, люблю свою роботу, а саме можливість слухати і чути людей; підтримка жителів села, можливість представлення їх інтересів в громаді, проблеми села та варіанти їх вирішення, стан благоустрою села, організація заходів в селі.

Як видно з окремих відповідей, мотивація бути старостою полягала в можливостях дбати про жителів старостинського округу та його розвиток.

На запитання, які повноваження, висвітлені у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» старости виконують найчастіше, – отримали такі відповіді, в порядку спадання – найчастіше, і найменш часто:

- сприяє жителям відповідного села у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування – 100%;
- представляє інтереси жителів відповідного села у виконавчих органах сільської ради – 75%;
- бере участь в організації виконання рішень сільської ради, її виконавчого комітету, розпоряджень сільського голови на території відповідного старостинського округу та у здійсненні контролю за їх виконанням – 75%;
- бере участь у підготовці проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу – 50%;
- бере участь у підготовці проектів рішень міської ради, що стосуються майна територіальної громади, розташованого на території відповідного старостинського округу – 50%;
- бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного села та інформує міського голову, виконавчі органи міської ради про його результати – 50%;
- отримує від виконавчих органів міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, необхідні для здійснення наданих йому повноважень – 50%;
- сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному селі – 25%;
- бере участь у пленарних засіданнях міської ради та засіданнях її постійних комісій – 25%;
- має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях міської ради, засіданнях її постійних комісій з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного села – 25%;

- вносить пропозиції до виконавчого комітету міської ради з питань діяльності на території відповідного старостинського округу виконавчих органів міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб – 25%;
- бере участь у здійсненні контролю за використанням об'єктів комунальної власності, розташованих на території відповідного старостинського округу – 25%.

До основних причин, які заважають виконувати повноваження респонденти віднесли: погані дороги, потрібно робити так, щоб будь-яка зміна трохи вгору, була відомою вчасно, нам – трохи вниз, невідповідне комп'ютерне та програмне забезпечення, немає взаємозаміни при необхідності, вразі відсутності (з поважних причин). 5. війна(; відсутність взаєморозуміння між жителями села, брак часу.

5 балів – максимальна оцінка підтримки, яку отримують старости (рис. 3.1). Як бачимо, найбільшу підтримку отримують від працівників ради, а найменшу, хоча вищу середнього значення – від місцевих бізнесменів.

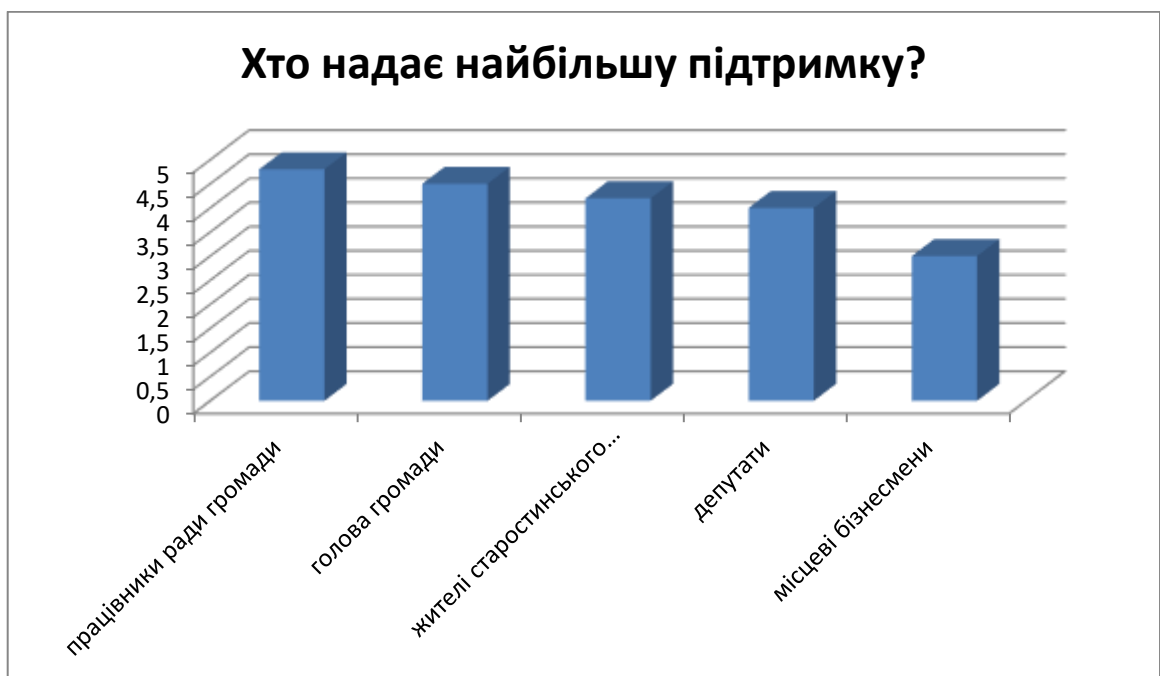

Рис. 3.1 – Хто надає найбільшу підтримку старості?

Відповіді про те, хто перешкоджає діяльності були такі – перешкоди є несуттєвими, найбільше перешкоджають – 3 бали – депутати.

Переліку 5-и першочергові для вирішення питання, на думку жителів старостинського округу відображений на рис. 3.2.

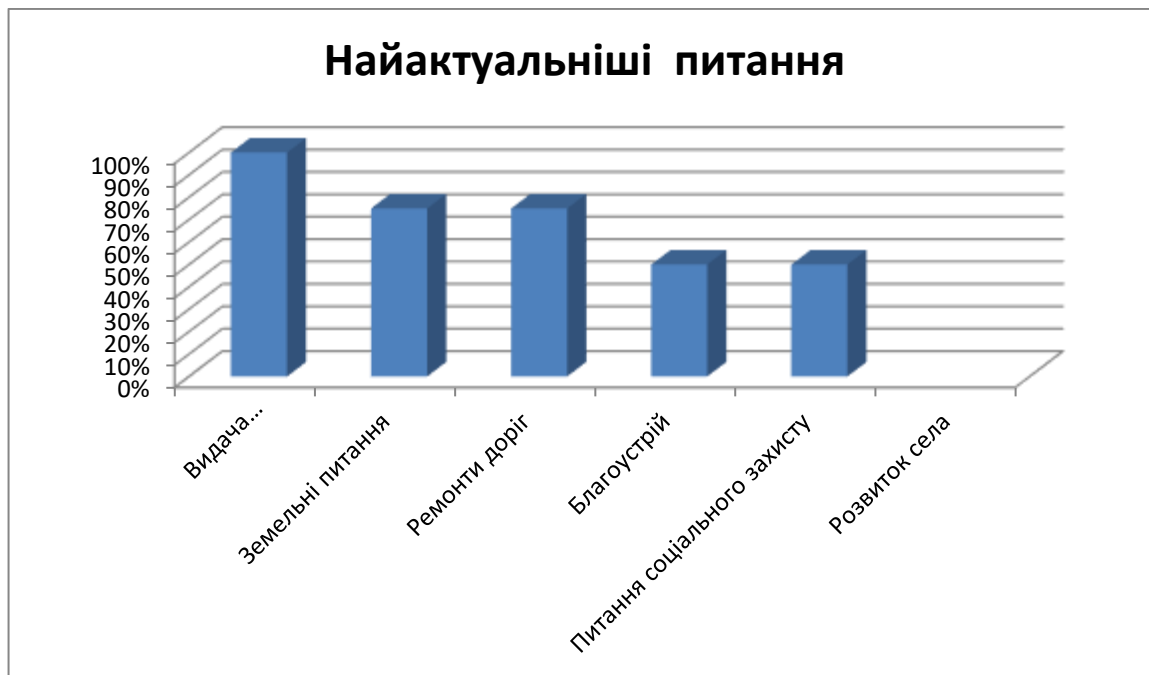

Рис. 3.2. – Першочергові для вирішення питання

Щодо комунікації, то варто зауважити, що найбільш поширеними каналами комунікації в ТГ є Месенджери: Facebook Messenger, Telegram, Viber; мобільний зв'язок, особисті зустрічі.

Щодо якості комунікації, то 75% опитаних вважає її налагодженою слабо. До причин, які ускладнюють комунікацію в громаді старости віднесли такі: завантаженість роботою людей, які працюють з людьми; поганий зв'язок в офісі територіальної громади; неналагоджений механізм, відсутність взаємодії, довіри, зворотного зв'язку та своєчасної інформації.

Серед інструментів, які б покращили комунікацію в громаді, зазначено такі: вчасно повідомляти про зміни, нові події, рішення, зміни в законодавстві через будь-які меседжери, електронною поштою тощо; при можливості зробити відео доступ до сесій в онлайн-режимі, якщо людина з поважних причин не може бути присутня, або протокол наради чи інші документи кидати в групу в меседжері чи на електронну пошту; відкритість та щирість людей, які працюють на державній роботі!, шукати шляхи, підходи вдосконалення комунікації, нарощувати власний потенціал через спілкування, постійне навчання.

Основними досягненнями на посаді є такі: покращений благоустрій в селах округу, залучення інвесторів, довіра людей, повага до людей, розуміння людей, якісне надання адміністративних послуг.

Серед планів, які не вдалося реалізувати, в т.ч. і через війну є такі: добудова дошкільного навчального закладу, люди так і не привчилися вчасно сплачувати податки, змінити ставлення людей до природи (поводження з сміттям) не на високому рівні);

Для покращення комунікації старостам потрібно знайти способи підвищення довіри один до одного, кращий мобільний зв'язок та ремонт доріг.

На питання чи вистачає знань для виконання повноважень старости тільки один респондент відповів, що ні. Не вистачає знань з земельних питань, нотаріальні дії, проте вважає зараз підвищення кваліфікації не на часі – більше зусиль приділяє пошуку шляхів наближення перемоги у війні.

Про оцінку інституту старост в територіальних громадах виділимо ті відповіді, які отримали більшість:

- «старостинський округ» доцільно утворювати, в порядку та на умовах визначених Статутом громади»;
- НЕ підтримано ініціативу скасування обов'язкового входження Старости до складу виконавчого комітету;
- НЕ підтримано ініціативу збільшення граничного віку перебування на службі в органах МС для старост (на сьогодні це 65 років);
- ПІДТРИМАНО ініціативу запровадження обов'язкових консультацій з жителями щодо узгодження кандидатур на посаду старост;
- ПІДТРИМАНО ініціативу, що Старостою не може бути особа, яка раніше не проживала на території відповідної громади.

Війна внесла зміни і в діяльність старост: мобілізація, замкненість людей, подекуди пусті вулиці, зменшення населення в зв'язку з виїздом людей за кордон на необмежений період, малоконтрольована вирубка лісів.

У процесі роботи було досліджено стан усвідомлення старостами Білоберізької громади своєї ролі у забезпеченні сталого розвитку громади,

систематизовано проблеми, з якими зустрічаються старости під час виконання повноважень в контексті взаємодії із жителями округ, сільським головою, депутатами і представниками ради громади та на основі отриманих результатів сформовано рекомендації щодо налагодження конструктивної взаємодії старост з жителями округу та громади в цілому.

На основі дослідження сформуємо такі рекомендації, які, на нашу думку, покращать розуміння старостами їх ролі у сталому розвитку старостинських округів та громади, а також сприятимуть підвищенню їх кваліфікації та налагодженню комунікації з всіма суб'єктами взаємодії.

Загалом за результатами опитування можна зробити ще кілька висновків щодо очевидних потреб:

- не всі старости орієнтуються у переліку повноважень, які вони мають виконувати відповідно до законодавства;
- не всі зорієнтувалися у особливостях заповнення опитувальника онлайн;
- старости не могли чітко визначити теми підвищення кваліфікації, особливо ті, які прямо пов'язані із розвитком громади, залученням інвестицій, покращенням комунікації тощо.

Тематика благоустрою, освітлення, ремонту доріг є тими, які старости відносять до пріоритетних. Ніхто із старост не акцентував увагу на тому, що стан справ у громаді покращить, наприклад, «Створення кооперативу», «Прозорість і відкритість у діяльності, живе спілкування з жителями», «Залучення інвестицій» тощо. Відтак, важливими темами для підвищення кваліфікації старост, на нашу думку та зважаючи на результати опитування, мають стати: підвищення рівня комунікації старост з місцевими головами, депутатським корпусом, жителями старостинського округу; удосконалення лідерських навичок, підвищення рівня цифрової грамотності, стратегічне управління, проєктний менеджмент та деякі інші.

Щодо форм підвищення кваліфікації, то старостами, до традиційних форм – консультації спеціалістів, наради, преса, телебачення, Інтернет ресурси, варто більше уваги приділити онлайн-курсам на різних навчальних платформах:

Prometheus; Дія. Цифрова Освіта; ВУМ online. Більше інформації за посиланням⁷⁹.

Варто зазначити, що запропоноване нами дослідження стало б цікавим і сільському голові, який міг би взяти до уваги результати дослідження та запропоновані нами рекомендації. У подальшому започатковане нами дослідження може бути адаптоване для вивчення думок старост задля вдосконалення функціонування інституту старост та підвищення його ролі у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в Україні, а також для вдосконалення освітньо-професійних програм з публічного управління задля задоволення потреб посадових осіб місцевого самоврядування у самовдосконаленні та покращенні професійних компетентностей.

⁷⁹ Портал управління знаннями. Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://pdf.nacs.gov.ua/news/pidbirka-onlain-platform-dlia-samoosvity>

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретико-правових основ формування інституту старости в системі місцевого самоврядування, аналіз інституту старости в системі місцевого самоврядування у Білоберізькій територіальній громаді та формування рекомендації щодо покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді підтверджують, що вихідну методологію обрано правильно, поставлені завдання виконано, мету магістерської роботи досягнуто.

Результати проведеного дослідження дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Охарактеризовано теоретичні основи формування інституту старости в системі місцевого самоврядування.

Констатовано, що органи місцевого самоврядування ставали на ноги в умовах викликів – COVID-19, а згодом і збройної агресії росії проти України, та довели дієвість місцевого самоврядування його стійкість інституційну, інфраструктурну, фінансово-економічну, соціальну, інформаційно-комунікаційну, безпекову. Акцентовано, що у продовженні децентралізації важливу роль відіграватиме й староста.

Досліджено теоретичне підґрунтя становлення та розвитку інституту старост шляхом аналізу публікацій різного характеру, від міркувань народних депутатів України, до роз'яснень експертів, які працюють у проектах міжнародної технічної допомоги в Україні в сфері децентралізації.

За запитом «інститут старост в Україні» пошукова система Google видала 162000 результатів. Більшість результатів описують нормативно-правове підґрунтя становлення та розвитку інституту старост.

Детально охарактеризовано змістове наповнення сайту decentralization.gov.ua, який створений в рамках міжнародної технічної допомоги – напрям СТАРОСТА. Зазначено, що у рубриці «бібліотека» вміщено понад 23 джерела інформації про старост. Акцентовано увагу на тому, що з моменту створення інституту старост – 2015 р. на допомогу було видано

інформаційно-аналітичне видання для старост та органів місцевого самоврядування – «Радник Старост» (2016-2019 рр.).

Охарактеризовано зміст посібників про старост: Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, «План дій старости: 10 кроків успішного старту», «Настільна книга старости об'єднаної територіальної громади», «Рекомендації щодо практичного впровадження положень з розвитку інституту старост», «Статус та повноваження старости», «Діяльність старост в умовах воєнного стану: питання-відповіді» та ін.

Детально досліджено напрацювання щодо інституту старост Врублевського Олександра – національного експерта з питань діяльності старост та співробітництва територіальних громад.

Підсумовано, що сьогодні існує достатньо публікацій науковців, експертів, практиків, аналітиків, які формують уявлення про становлення та розвиток інституту старост. Переважна більшість з них стосується ролі, принципів діяльності старост, їх повноважень, взаємодії з представниками органів місцевого самоврядування, жителями старостинського округу/громади, аналізу нормативно-правових основ діяльності старост, формування старостинських округів, прогалин законодавства тощо.

2. Досліджено нормативно-правові основи регулювання діяльності старост.

Детально охарактеризовано зміст таких нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність старост:

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»;
- Закон України «Про запобігання корупції».

Аналізуючи нормативно-правові основи регулювання діяльності старост акцентовано увагу на тому, що 18 серпня 2023 р. парламентський Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування рекомендував Верховній Раді

прийняти за основу Проєкт Закону №9518 про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення правового регулювання інституту старост та його діяльності в умовах воєнного стану. Зазначено, що після ухвалення законопроєкту варто чекати на такі зміни: голова громади зможе призначити старосту на 6 місяців одноособово, якщо сесії не проводяться без поважних причин більше 6 місяців або тричі поспіль було відхилено кандидатів, що підтримала громадськість; голова громади зможе призначити т.в.о. старости у разі мобілізації старости (зі збереженням посади для військовослужбовця); звітування старост стане можливим в онлайн-форматі; у разі тимчасової окупації або оточення старостинського округу старосту зможе звільнити начальник ОВА; начальник військової адміністрації населеного пункту зможе призначити старосту без громадських обговорень.

Підсумовуючи зауважено про цінність інституту старости для розвитку територіальної громади, що зумовлює підвищену увагу до формування та вдосконалення необхідної нормативно-правові основи регулювання діяльності старост.

3. Окреслено закордонний досвід функціонування інституту старости. Проаналізовано моделі функціонування інститут старост таких країн як Польща (солтис), Литва (голова сянюнії), Франція (посада старости відсутня).

Підсумовуючи все вищезазначене та проаналізувавши інститут старости в Україні та солецтва в Польщі – можна прийти до висновку, що основний принцип діяльності та роботи польського солецтва, на відміну від нашого вітчизняного старостату, полягає у колегіальній роботі одразу ж декількох структур та органів на рівні солецтва. Зокрема, солтис під час вирішення різноманітних питань може завжди розраховувати на підтримку свого дорадчого 30 органу – ради солецтва. А польські сільські збори, що відіграють не меншу роль у процесах життєдіяльності солецтва – оцінюють роботу солтиса, дають згоду на розпорядження комунальним майном. Також важливою рисою є можливістю утворення фондів солецтв, кошти для яких виділяються

радою гміни та йдуть на вирішення різноманітних питань, віданням яких займається солтис.

Акцентовано увагу на тому, що український же староста залишається одним на весь старостинський округ, як то кажуть – «єдиний воїн у полі», що призводить до потреби, на нашу думку, вдосконалити механізми управління старостинськими округами та внести деякі зміни до законодавства нашої країни, які б стосувались можливості створення власних фондів старостатів та постійно діючого при старостаті дорадчого органу.

Щодо повноважень призначених литовських «старост» зазначено, що окрім звичних для нас представницьких та дорадчих функцій, литовським старостам підвладне таке: сянюнії мають рахунки в банку, куди з бюджету органу місцевого самоврядування надходять кошти на функціонування та діяльність сянюнії відповідно до плану видатків на рік. Власне цими рахунками розпоряджається староста; на ці рахунки старости можуть залучати інші кошти (наприклад, грантові кошти); староста має право укладати угоди від імені сянюнії; здійснює нагляд за торгівлею в публічних місцях; може входити до складу органів управління муніципальних установ та організацій (якщо такі створюються на території відповідної сянюнії), має дорадчий голос щодо призначення керівників цих юридичних осіб.

Важливо, що окрім означених функцій, за старостою закріплена низка функцій щодо надання послуг населенню, зокрема: видача документів про місце проживання, склад сім'ї; проведення реєстрації смерті, видача дозволів на поховання; складання протоколів про адміністративні правопорушення.

Констатовано, що Франція зупинилася на співробітництві громад і до такого інституту, як староста, навіть не дійшла.

Вивчаючи моделі децентралізації в різних країнах світу, можемо стверджувати, що модель функціонування інституту старости в Україні є унікальною.

4. Здійснено коротку характеристику соціально-економічного профілю Білоберізької територіальної громади. Акцентовано увагу на таких

складових профілю як: історичний розвиток, географічне розташування, природно-ресурсний потенціал, характеристика населення та трудових ресурсів, доходи населення і заробітна плата, наявна соціальна інфраструктура, економічний розвиток.

Констатовано наявність в громаді як можливостей: проголошення на державному рівні курсу на розвиток реального сектору економіки, індустріалізацію та інноваційний розвиток, надання міжнародної фінансової і технічної підтримки Україні, сприятимуть росту активності мешканців та бізнесу громади, зокрема – в напрямках сільськогосподарського (переробка) та туристичного розвитку; отримання Україною статусу кандидата до ЄС, очікуване надання підтримки з боку сусідніх країн, в першу чергу – Польщі, Румунії, суттєво розширює можливості по залученню громадою грантових ресурсів для реалізації масштабних інвестиційних проєктів; просування концепції «Навчання протягом усього життя», реформування системи освіти з орієнтацією її на підготовку технічних спеціальностей стане додатковим стимулом для підготовки затребуваних фахівців на місцевому рівні; стимулювання соціальної відповідальності великих підприємств як на міжнародному так і на державному рівні, відродження в Україні різних форм благодійництва дозволять зменшити негативний вплив війни на соціальний сектор громади і соціально незахищені категорії її мешканців; так і викликів для розвитку громади: часткове заміщення ВПО постійних мешканців громади ставить питання їхньої інтеграції в місцеве середовище; підприємницький досвід місцевих мешканців, їхня зацікавленість в розвитку власного бізнесу стимулюватимуть розвиток підприємництва у випадку надання належної підтримки на місцевому рівні; поглиблення діджиталізації, розвиток цифрових компетенцій, державна підтримка креативних індустрій стануть рушійною силою для розвитку творчого потенціалу та управлінських навичок і залучення в життя громади її мешканців; продовження війни з росією, за наявності можливості переїхати в країни ЄС для жінок і дітей чинитиме тиск на економіку громади, а також може призвести до скорочення чисельності

мешканців в середньостроковій перспективі; низька мотивація молоді до роботи в сільських громадах, непрестижність управлінської діяльності та рівень заробітних плат у цій сфері, посилення міграції та відтік трудових кадрів закордон, зокрема, найбільш високоосвічених та креативних посадовців чинитимуть тиск на якість управління в громаді, оновлення кадрового складу і розвиток творчого потенціалу та управлінських навичок молоді; існуючі проблеми фінансово-економічної сфери, соціальних, культурних та транспортних послуг, стану комунальної інфраструктури громади можуть бути посилені у разі передачі делегованих повноважень без належного фінансового забезпечення, відсутності послідовності ключових державних політик, економічного спаду та введення на невизначений строк режимів воєнного стану та надзвичайних ситуацій.

5. Проаналізовано систему місцевого самоврядування в Білоберізькій територіальній громаді. Керівництво сільської ради і виконавчого комітету включає такі посади: сільський голова, секретар ради, перший заступник, заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, секретар виконкому, старости.

Структура виконавчих органів влади, станом на 2023 рік має такий вигляд: керівництво сільської ради і виконавчого комітету, фінансовий відділ, відділ бухгалтерського обліку та звітності, відділ загальної та організаційної роботи, правового забезпечення, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної роботи та взаємодії з правоохоронними органами, відділ комунальної власності, земельних ресурсів, архітектури, будівництва, житлово-комунального господарства, екології та охорони навколишнього середовища, відділ освіти, культури, молоді та спорту, відділ організації надання адміністративних послуг, сектор інформаційно-аналітичної роботи і комунікацій, сектор соціального захисту населення, центр надання соціальних послуг, служба у справах дітей, служба господарського забезпечення, діловод, юристконсульт, МПО. Зазначено, що на даний фактичне заповнення посад у структурі виконавчих органів Білоберізької сільської ради, апарату ради та її виконавчого комітету

становить 57% – це 52 працівники, проте потреби в зміні штатного розпису немає. Є потреба в заповненні штату фахівцями відповідного рівня. Найбільш актуальними незаповненими вакансіями є посади державного реєстратора (вже тричі оголошувався конкурс), фахівців у сфері проектного менеджменту, архітектури і просторового планування управління майном комунальної власності, цивільного захисту та надзвичайних ситуацій.

Констатовано, що у громаді налагоджена повна співпраця між депутатським корпусом, сільським головою, виконавчим комітетом ради та його структурними підрозділами.

Охарактеризовано процес формування інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді. В громаді утворено утворити на території сформованої Білоберізької сільської територіальної громади 8 старостинських округів: Хороцівський старостинський округ з центром в с.Хороцеве до складу якого входить територія села Хороцеве, Барвінків; Устеріківський старостинський округ з центром в с.Устеріки, до складу якого входить територія село Устеріки; Стебнівський старостинський округ з центром в с.Стебні, до складу якого входить територія село Стебні; Довгопільський старостинський округ з центром в с.Довгополе, до складу якого входить територія села Довгополе, Полянки, Кохан; Яблуницький старостинський округ з центром в с.Яблуниця, до складу якого входить територія села Яблуниця, Черемошна, Сеньківське; Голошинський старостинський округ з центром в с.Голошино, до складу якого входить територія села Голошино; Гринявський старостинський округ з центром в с.Гринява, до складу якого входить територія села Гринява; Пробійнівський старостинський округ з центром в с.Пробійнівка, до складу якого входить територія села Пробійнівка, Грамотне, селище Стовпні.

Обґрунтовано затвердження двох старост на посаду старости Довгопільського старостинського округу та на посаду старости Яблунецького старостинського округу. Досліджено, що основна причина відсутності старост у 6 з 8 старостинських округів – нестача фінансового ресурсу в громаді, а також вивчаються можливості виконання повноважень старости заступником

сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради на територіях Хороцівського, Устеріківського, Стебнівського, Голошинського, Гринявського та Пробійнівського старостинських округів.

Охарактеризовано положення про старосту Білоберізької сільської ради. Рекомендовано оновити зміст положення відповідно до змін законодавства.

6. Сформовано рекомендації щодо покращення ролі інституту старост у Білоберізькій територіальній громаді.

Зважаючи на актуальність вивчення питання інституту старости та його ролі для забезпечення сталого розвитку громади проведено дослідження, метою якого є обґрунтування ролі старост у забезпеченні сталого розвитку Білоберізької територіальної громади з позиції власного усвідомлення старостами свого призначення на цій посаді. Для досягнення зазначеної мети ми виконано такі завдання: розроблено опитувальник; проведено онлайн-опитування; визначено на основі аналізу результатів опитування особливості розуміння старостами Білоберізької територіальної громади їх ролі у процесі розвитку громади, потреби старост; систематизовано проблеми, з якими зустрічаються старости під час виконання повноважень; сформовано рекомендації щодо налагодження конструктивної взаємодії старост з жителями старостинського округу та центром громади для забезпечення сталого розвитку громади.

Загалом за результатами опитування зроблено кілька висновків щодо очевидних потреб: не всі старости орієнтуються у переліку повноважень, які вони мають виконувати відповідно до законодавства; не всі зорієнтувалися у особливостях заповнення опитувальника онлайн; старости не могли чітко визначити теми підвищення кваліфікації, особливо ті, які прямо пов'язані із розвитком громади, залученням інвестицій, покращенням комунікації тощо.

Тематика благоустрою, освітлення, ремонту доріг є тими, які старости відносять до пріоритетних. Ніхто із старост не акцентував увагу на тому, що стан справ у громаді покращить, наприклад, «Створення кооперативу», «Прозорість і відкритість у діяльності, живе спілкування з жителями»,

«Залучення інвестицій» тощо. Запропоновано теми для підвищення кваліфікації старост, які повинні стосуватися підвищення рівня комунікації старост з місцевими головами, депутатським корпусом, жителями старостинського округу; удосконалення лідерських навичок, підвищення рівня цифрової грамотності, стратегічне управління, проєктний менеджмент та деякі інші. Зазначено, що серед форм підвищення кваліфікації варто більше уваги приділити онлайн-курсам на різних навчальних платформах: Prometheus; Дія. Цифрова Освіта; ВУМ online.

Зроблено припущення, що запропоноване нами дослідження стало б цікавим і сільському голові, який міг би взяти до уваги результати дослідження та запропоновані нами рекомендації. У подальшому започатковане нами дослідження може бути адаптоване для вивчення думок старост задля вдосконалення функціонування інституту старост та підвищення його ролі у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в Україні, а також для вдосконалення освітньо-професійних програм з публічного управління задля задоволення потреб посадових осіб місцевого самоврядування у самовдосконаленні та покращенні професійних компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран М. Рудий Р. Організаційна стійкість громад як фактор забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану. *Проблеми гарантування безпеки людини в умовах сучасних викликів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23-24 березня 2023 року.* Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2023. 223 с. URL: <https://lntu.edu.ua/uk/diyalnist/naukova/biznes-innovaciyuiy-centr/naukovi-zahodi/materialy-naukovykh-konferentsiy###accordion-6003>
2. Безгін Віталій. Країна громад в умовах війни. Яким був 2022-й для децентралізації та місцевого самоврядування URL: https://lb.ua/news/2022/12/28/540561_kraina_gromad_umovah_viyni_yakim_buv.ht ml
3. Беззуб І. Інститут старост: зміни в українському законодавстві. Громадська думка про правотворення. 2021. Т. 8, № 23. С. 24–25. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2021/8.pdf>
4. Бібліотека Старости. Сайт decentralization.gov.ua. URL: <https://decentralization.gov.ua/starosta/library>
5. Білоберізька сільська об'єднана територіальна громада: офіційний вебсайт URL: <https://biloberizkaotg.gov.ua/>
6. Брусенцова Я., Мацокін А. Діяльність старост в умовах воєнного стану: питання-відповіді. Програма U-LEAD with Europe. 2022. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/828/VAOTG_LEAD-1.pdf
7. Вдосконалення правового регулювання інституту старост в умовах воєнного стану – законопроект готовий до першого читання URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17050>
8. Воронов М. Інститут старости у системі муніципального права України. Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Випуск 23.2017. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/9680/9202>

9. Врублевський Олександр. Національний експерт з питань діяльності старост та співробітництва територіальних громад URL: <https://decentralization.gov.ua/news/tag/oleksandr-vrubevskyi>
10. Врублевський Олександр. Про деякі особливості унормування порядку складення старостою присяги URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13878>
11. Врублевський Олександр. Про законотворчі новели щодо членства старост у виконавчому комітеті URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12594>
12. Врублевський Олександр. Про обрання старост на цьогорічних місцевих виборах URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12542>
13. Врублевський Олександр. Про проблеми та перспективи організації надання старостами нотаріальних послуг URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15383>
14. Врублевський Олександр. Про територіальну основу утворення старостинських округів URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13134>
15. Врублевський Олександр. Про удосконалення інституту старост у контексті законопроекту № 9518 URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17254>
16. Врублевський Олександр. Про утворення старостинських округів та затвердження старост в контексті останніх законодавчих змін URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14044>
17. Врублевський Олександр. Про утворення старостинських округів, призначення старост та інше URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12914>
18. Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14439>
19. Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14446>
20. Врублевський Олександр. Про щорічну оцінку діяльності старост URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14528>
21. Врублевський Олександр. Участь старост у виконанні рішень, прийнятих головою громади для здійснення заходів правового режиму

воєнного стану URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15730>

22. Врублевський Олександр. Участь старост у виконанні рішень, прийнятих головою громади для здійснення заходів правового режиму воєнного стану URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15802>

23. Врублевський Олександр. Що може зробити староста, аби в громаді з'явився порядок внесення місцевої ініціативи URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10208>

24. Врублевський Олександр. Що потрібно знати старості про юридичну природу загальних зборів громадян URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10260>

25. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади / Швейцар.-укр. проект «Підтримка децентралізації в Україні DESPRO». Київ : Софія-А, 2013. 160 с. URL: <http://despro.org.ua/upload/14-Book-%D0%93%D0%B0%D0%BD%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%2021%2008%202013.pdf>

26. Дробуш І.В. Староста як нова організаційно-правова форма місцевого самоврядування та його участь у реалізації соціальної функції. *Науковий вісник Міжнародного наукового університету. Серія юриспруденція*. 2014.№ 10-2. Том 1. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/16.pdf

27. Західна О.Р. Біда М.С. Інститут старост в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Молодий вчений. №11 (111). 2022 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5643/5521>

28. Інститут старост в Україні . Пошукова система Google. URL: <http://surl.li/lyezg>

29. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

30. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів

України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

31. Крат М., Софій О. Управління спроможними територіальними громадами. Досвід Польщі : Інформ.-аналіт. вид. Львів : Європ. діалог. URL:
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/90/upravlinnja-spromozhnyumyterytorialnomy-hromadamy.-dosvid-polshchi.pdf>

32. Крисько А.С. Солтис та солецтва: досвід Польщі в організації допоміжного управління в сільській місцевості URL:
<https://kfcр.law.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%94%D0%95%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF-1.pdf>

33. Мельник К. В. Нормативно-правове забезпечення розвитку старостинських округів в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*: науковий фаховий журнал. 4(99)/2020. URL:
<https://da.ecoukraine.org/wp-content/themes/ecoukraine/assets/ourdoc/visnadu.pdf#page=105>

34. Михальська Валерія. Статус старости: європейський досвід. *Радник старости*. № 3 2020. URL:
<https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2022/september/issue-33/article-121950.html>

35. Настільна книга старости об'єднаної територіальної громади. Програма U-LEAD with Europe . 2018 URL:
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/355/Kniga-Starosti-A5_.pdf

36. Петрушевська В. Генеза становлення та розвитку інституту старости в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (118). URL:
<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10521/1/22.pdf>

37. ПЛАН ДІЙ СТАРОСТИ: 10 КРОКІВ УСПІШНОГО СТАРТУ. *Дніпропетровський ВПУ «Центр розвитку місцевого самоврядування»*.

Програма U-LEAD with Europe URL:
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/12/10_krokiv.pdf

38. Портал управління знаннями. Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/news/pidbirka-onlain-platform-dlia-samoosvity>

39. Примірний статут територіальної громади Примірне положення про старосту: практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Видання здійснене в рамках Проекту USAID ПУЛЬС, який Асоціація міст України. Київ. 2016 URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/63/mod1web.pdf>

40. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Івано-Франківської області: Розпорядження КМУ від 12.06.2020 № 714-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/714-2020-%D1%80#Text>

41. Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища: Закон України від 09.02.2017 № 1848-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1848-viii#Text>

42. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку інституту старост: Закон України від 14.07.2021 № 1638-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1638-IX#Text>

43. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо вдосконалення правового регулювання інституту старост та його діяльності в умовах воєнного стану: Проект Закону URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42337>

44. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#n81>

45. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

46. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області: розпорядження Кабінету Міністрів України

від 13 жовтня 2015 року № 1077-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2015-%D1%80#n8>

47. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 483-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2020-%D1%80#Text>

48. Про затвердження структури та штатного розпису Білоберізької сільської ради на 2022 рік: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 23.12.2021 року № 584/8-11/2021

49. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

50. Про призначення старост: рішення сесії Білоберізької сільської ради від 26 лютого 2021 року № 46/8-3/2021

51. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

52. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

53. Про фонд солецтва: Закон Польщі від 21 лютого 2014 року (Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. ofunduszu soleckim). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20140000301>

54. Продовження децентралізації – у Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16246>

55. Радник Старости: інформаційно-аналітичне видання для старост та органів місцевого самоврядування. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/98/radnik_starosti_01.pdf

56. Сайт decentralization.gov.ua. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

57. Старости: проблемні питання громад та роз'яснення АМУ. Видання здійснене в рамках Проекту USAID ПУЛЬС, який Асоціація міст України. Київ. 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/713/pp_210_210_puls.pdf
58. Статус та повноваження старости: посібник для старост старостинських округів URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/0/523790.pdf>
59. Стратегія розвитку Білоберізької сільської територіальної громади на 2023 - 2027 роки
60. Ткачук А. Отже, про старост . URL: <https://www.csi.org.ua/news/otzhe-pro-starost/>
61. Ткачук А. Французький досвід децентралізації очима вільними від захоплення. URL: https://www.csi.org.ua/publications/france_decentralization/
62. Федченко Л. Рекомендації щодо практичного впровадження положень з розвитку інституту старост. 2021 URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/746/Rekomendatsii_institut_starost_1638.pdf
63. Федченко Л., Грай М. Рекомендації для сільських, селищних, міських рад щодо процедури розробки, затвердження та змісту Положення про старосту. 2021 URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/791/%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%83%D1%80%D0%B0_fin.pdf
64. Форум «Децентралізація 2023. Законодавчий порядок денний» – онлайн-трансляція URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16996>

ДОДАТОК А

Шановні старости, для написання наукової роботи та визначення ролі старости у розвитку Білоберізької громади просимо вас дати відповіді на кілька запитань.

З повагою
Василина Михайлюк

1. Особисті дані:

1) Будь ласка, вкажіть Вашу стать:

- чоловік
- жінка

2) Скільки Вам виповнилось повних років на момент заповнення анкети?

- 20-30 років
- 31-40 років
- 41-50 років
- 51-65 років
- 65+

3) Скільки часу Ви працюєте в органах місцевого самоврядування (ОМС)?

- Перший досвід роботи в ОМС, на посаді старости (до 1 року)
- Працював місцевим головою до об'єднання громад, а після об'єднання був обраний старостою/в.о. старости (понад 5 років)
- Маю стаж роботи в ОМС понад 10 років
- Інше _____

4) Яка кількість жителів у Вашому старостинському окрузі?

5) Що мотивувало (спонукало) Вас бути старостою. Вкажіть, будь ласка, 5 ключових мотиваторів.

2. Повноваження та співпраця:

б) Нижче зафіксовані визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження старости. Проранжуйте, будь ласка, поставивши бали від 1 до 5, де 1 виконую це повноваження дуже рідко/не виконую, а 5 – виконую це повноваження дуже часто.

1. представляє інтереси жителів відповідного села у виконавчих органах міської ради;
2. бере участь у пленарних засіданнях сільської ради та засіданнях її постійних комісій;
3. має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях сільської ради, засіданнях її постійних комісій з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного села;
4. сприяє жителям відповідного села у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування;
5. бере участь в організації виконання рішень сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, розпоряджень сільського, селищного, міського голови на території відповідного старостинського округу та у здійсненні контролю за їх виконанням;

6. бере участь у підготовці проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу;
 7. вносить пропозиції до виконавчого комітету сільської ради з питань діяльності на території відповідного старостинського округу виконавчих органів міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб;
 8. бере участь у підготовці проектів рішень сільської ради, що стосуються майна територіальної громади, розташованого на території відповідного старостинського округу;
 9. бере участь у здійсненні контролю за використанням об'єктів комунальної власності, розташованих на території відповідного старостинського округу;
 10. бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного села та інформує сільського голову, виконавчі органи міської ради про його результати;
 11. отримує від виконавчих органів сільської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, необхідні для здійснення наданих йому повноважень;
 12. сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному селі.
- 7) Назвіть 5 основних причин, які заважають Вам виконувати повноваження.
 - 8) Хто надає Вам найбільшу підтримку у Вашій діяльності? Проранжуйте від 1 до 5, де 1 найнижча підтримка, а 5 – найвища:
 - місцевий голова
 - працівники ради громади
 - депутати
 - жителі старостинського округу
 - місцеві бізнесмени
 - інше (вказіть хто)
 - 9) Хто перешкоджає виконанню покладених на Вас повноважень? Проранжуйте від 1 до 5, де 1 найменше перешкоджає, а 5 – найбільше перешкоджає:
 - місцевий голова
 - працівники ради громади
 - депутати
 - жителі старостинського округу
 - місцеві бізнесмени
 - інше (вказіть хто)

3. Комунікація

- 10) Які питання цікавлять найбільше жителів Вашого старостинського округу? Виберіть 5 найбільш актуальних тем:

- Видача довідок/адміністративні послуги
- Питання освіти
- Питання медицини
- Питання соціального захисту
- Розвиток підприємницької діяльності/кооперативів
- Земельні питання
- Взаємодія з молоддю
- Благоустрій
- Ремонти доріг
- Розвиток села
- Екологічні питання
- Питання культури
- Розвиток спорту
- Способи залучення фінансових ресурсів
- Як допомогти старості розвивати громаду
- Долучення до розробки стратегічних документів розвитку громади та села
- Інше (вказіть)

11) Які із зазначених інструментів залучення жителів до прийняття рішень діють у Вашій громаді? Виберіть:

- Місцева ініціатива
- Збори громадян за місцем проживання
- Громадські слухання
- Електронні петиції
- Бюджет участі/громадський бюджет
- Публічні консультації
- Електронні консультації
- Положення про звітування міського голови, депутатів та старост
- Наявність консультативно-дорадчих органів (молодіжна рада, громадська рада та ін.)
- Інше

12) Які канали комунікацій Ви використовуєте задля ефективної та оперативної комунікації/взаємодії із головою громади?

- Месенджери: Facebook Messenger, Telegram, Viber
- Платформи відеозв'язку: Zoom, Google Meet, Skype
- Мобільний зв'язок
- Особисті зустрічі
- Інше

13) Оцініть, будь ласка, на скільки ефективно налагоджена комунікація в громаді

- не налагоджена
- слабо налагоджена
- налагоджена ефективна комунікація

- 14) Назвіть 3 причини, які ускладнюють комунікацію в громаді
- 15) Назвіть 3 інструменти, які б покращили комунікацію в громаді
- 16) Оцініть від 1 до 5 Ваше вміння взаємодіяти та спілкуватися із жителями старостинського округу та керівництвом громади, де 1 – Я погано взаємодію з жителями старостинського округу та керівництвом громади, а 5 – взаємодія налагоджена найкращим чином.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

4. Проблеми та вдосконалення:

- 17) Назвіть 3 Ваші досягнення на посаді старости, якими пишаєтеся?
- 18) Назвіть 3 події/починання/справи тощо, які Вам не вдалося реалізувати? Поясніть чому.
- 19) Назвіть 5 причин, які ускладнюють Вашу взаємодію з жителями старостинського округу та керівництвом громади
- 20) Назвіть 5 факторів, які б, на Вашу думку, покращили взаємодію з жителями старостинського округу та керівництвом громади
- 21) Чи вистачає Вам знань, щоб якісно виконувати повноваження старости?
- Так
- Ні
- Інше
- 22) Якщо на попереднє питання Ви відповіли Ні, то зорієнтуйте, будь ласка, знань у яких галузях Вам бракує.
- 23) Чи намагаєтесь Ви розвиватись та підвищувати свою кваліфікацію? Якщо так, то як саме? Якщо Ні, то чому?
- 24) Як впливає староста на сталий розвиток громади? Наведіть три обґрунтування. Сталий розвиток – розвиток, що дозволяє задовольнити потреби сучасного покоління без шкоди для майбутніх поколінь.
- 25) Яка система мотивації старости існує в громаді?
- 26) Як би Ви 1-2 словами/чи 1 реченням відповіли на запитання: Хто такий староста?

5. Про оцінку інституту старост в територіальних громадах

- 27) Який підхід формуванні «старостинських округів» ви підтримуєте?
- «старостинський округ» утворюється, як правило, у складі населеного пункту (населених пунктів), на території яких проживає не менше 3 тис. жителів»
 - «старостинський округ» утворюється, як правило, у кожному населеному пункті територіальної громади
 - «старостинський округ» утворюється, в порядку та на умовах визначених Статутом громади»
- 28) Чи підтримуєте ви ініціативу скасування обов'язкового входження Старости до складу виконавчого комітету?
- так

- ні

29) Чи підтримуєте ви ініціативу збільшення граничного віку перебування на службі в органах МС для Старост (на сьогодні це 65 років)?

- так
- ні

30) Чи підтримуєте Ви ініціативу запровадження обов'язкових консультацій з жителями щодо узгодження кандидатур на посаду Старост?

- так
- ні

31) Чи підтримуєте Ви ініціативу, що Старостою не може бути особа, яка раніше не проживала на території відповідної громади?)

- так
- ні

32) Як змінилась роль старост в період воєнного стану? Назвіть три важливі для Вас зміни.

33) Залиште коментар, якщо маєте бажання повідомити про важливе, на Вашу думку, про роль інституту старост у громаді.